

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра полоністики і перекладу**

На правах рукопису

НЕВАР ІВАННА СЕРГІЇВНА

**ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПОЛЬСЬКОМОВНОЇ
ПРЕСИ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISУ „ПОЛЬСЬКЕ
СЛОВО”)**

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-професійна програма Мова та література (польська). Переклад

Робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Науковий керівник:

**СУХАРЄВА СВІТЛАНА
ВОЛОДИМИРІВНА,**

доктор філологічних наук,
професор кафедри полоністики
і перекладу Волинського
національного університету
імені Лесі Українки

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри полоністики і перекладу

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Сухарєва С.В.

ЛУЦЬК – 2025

Анотація

Невар І. С. Лінгвостилістичні параметри польськомовної преси в Україні (на прикладі часопису „Польське Слово”). Кваліфікаційна робота на здобуття наукового ступеня магістра. Спеціальність: 035 Філологія. Освітньо-професійна програма: Мова та література (польська). Переклад. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025. 64 с.

Метою цього дослідження є комплексний лінгвістичний та комунікативний аналіз газети «Słowo Polskie» («Польське слово»), що видається у Вінниці, Україна, з 2012 року, як репрезентативного прикладу функціонування польськомовної преси в іноземному мовному середовищі. Аналіз базується на дослідницьких матеріалах з вибраних випусків, опублікованих у період з 2023 по 2025 рік. У дослідженні представлено характеристику видання «Słowo Polskie», включаючи його організаційну структуру, діапазон розповсюдження, тематичний охоплення та значення для польської діаспори. Крім того, на основі тематичної літератури представлено теоретичні висновки щодо лінгвістичної та комунікативної коректності, а також особливості мови в сучасних медіа та польськомовних медіа в Україні. Основним елементом цього дослідження є лінгвістичний аналіз опублікованих текстів з урахуванням прагматико-стилістичних аспектів (стилістичні прийоми, наративні та комунікативні стратегії, що використовуються авторами), лексичних аспектів (власні назви, спеціалізована лексика, запозичені слова), граматичних аспектів (головним чином синтаксичних ознак) та тематичного змісту (що дозволяє повніше зрозуміти лінгвістичний світогляд, представлений у газеті). Мета аналізу – показати зв'язок між мовою та тематикою «Польського слова» та його роллю як засобу формування та підтримки культурної ідентичності польської меншини, одночасно сприяючи міжкультурному діалогу.

Ключові слова: Польськомовна преса в Україні, періодичне видання „Słowo Polskie”, мова в сучасній польській пресі, лінгвістична правильність та майстерність, лінгвістична норма, прагматико-лінгвістичний та тематичний аналіз.

Abstract

Nevar I.S. Language specificity of the polish-language press in Ukraine (based on the example of the magazine „Słowo Polskie”). Qualification work for obtaining a master's degree. Specialities: 035 Philology. Educational and professional programme: Language and Literature (Polish). Translation. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2025. 64 p.

The aim of this study is a comprehensive linguistic and communication analysis of the newspaper linguistic and communicative analysis of the newspaper „Słowo Polskie” („Polish Word”), published in Vinnytsia, Ukraine since 2012, as a representative example of Polish-language press functioning in a foreign linguistic environment. The analysis is based on research material from selected issues published between 2023-2025. The study presents a characterization of „Słowo Polskie”, including its organizational structure, distribution range, thematic scope, and significance for the Polish diaspora community. Furthermore, based on subject literature, theoretical findings regarding linguistic and communicative correctness, as well as features of language in contemporary media and Polish-language media in Ukraine, are presented. The core element this research is a linguistic analysis of published texts, taking into account pragmatic-stylistic aspects (stylistic devices, narrative and communicative strategies used by authors), lexical aspects (proper nouns, specialized vocabulary, loanwords), grammatical aspects (mainly syntactic features), and thematic content (which allows for a fuller understanding of the linguistic worldview presented in the newspaper). The aim of the analysis is to show the relationship between the language and subject matter of „Słowo Polskie” and its role as a medium shaping and maintaining the cultural identity of the Polish minority while simultaneously promoting intercultural dialogue.

Keywords: Polish-language press in Ukraine, periodical „Słowo Polskie”, language in contemporary Polish press, linguistic correctness and proficiency, linguistic norm, pragmatic-linguistic and thematic analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ ПРЕСИ	9
1.1. Преса як соціокультурний феномен.....	9
1.2. Медіадискурс і мова сучасної польської преси: теоретичні підходи та лінгвістичні параметри	10
1.3. Мовна специфіка польськомовних видань в Україні в контексті теорії норми та інтерференції	15
РОЗДІЛ 2. МОВНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ У «ПОЛЬСЬКОМУ СЛОВІ» НА ТЛІ МОВИ ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ В УКРАЇНІ	22
2.1. Польськомовна преса в Україні як об'єкт лінгвістичного аналізу	22
2.2. Особливості когнітивної площини вибраних польськомовних текстів	27
2.3. Прагматично-стилістична площина	31
2.4. Лексичні особливості мови часопису	40
2.5. Граматична площина	52
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Мова – це «живий організм», що зазнає постійних змін під впливом соціальних, культурних та історичних чинників. Вона функціонує як фундаментальний інструмент комунікації, відображаючи стан культури суспільства, його ціннісні орієнтири та процеси формування ідентичності. Особливий науковий інтерес становлять мови національних меншин, які функціонують у чужому мовному середовищі та розвиваються в умовах інтенсивного мовного контакту. Польська мова, що є важливим елементом культурної спадщини на території України, характеризується низкою специфічних рис на різних рівнях мовної системи, сформованих унаслідок тривалих історичних і соціокультурних процесів. Однією зі сфер публічного функціонування цієї мови є польськомовна преса, у якій фіксуються актуальні мовні практики польської спільноти.

Актуальність дослідження зумовлена низкою факторів. По-перше, польськомовна преса в Україні функціонує в умовах двомовності та мультикультуралізму, що створює специфічне комунікативне середовище та впливає на мовну норму, стилістичні пріоритети й прагматичні стратегії текстів. Разом з тим, в умовах геополітичних трансформацій та активізації польсько-українських відносин, особливо після 2022 року, роль польськомовних медіа як засобу самоідентифікації та культурної репрезентації істотно зросла. Аналіз мовних особливостей преси національних меншин є важливим для розвитку соціолінгвістики, медіалінгвістики та досліджень міжкультурної комунікації, оскільки дозволяє простежити адаптаційні процеси мови в іншомовному середовищі.

Проблематика мови преси, медійного дискурсу та культури мови неодноразово ставала предметом наукових досліджень. Теоретичні засади аналізу мови як культурного й комунікативного феномену представлені у працях Я. Анусевича, М. Бугайського, А. Марковського, Я. Пузиніної, У. Жидек-Беднарчук. Питання мовної норми, узусу та культури мови розглядалися в дослідженнях Д. Буттлер, Г. Курковської, Г. Саткевич, К. Колосінської та ін.

Специфіці дискурсу преси, жанровим і стилістичним особливостям журналістських текстів присвячені праці М. Войтак, Б. Вітоша, М. Кіти, В. Кайтоха. Важливе значення для даного дослідження мають роботи А. Кравчук, у яких аналізується функціонування польської мови в польськомовній пресі, що видається в Україні, зокрема у контексті мовної норми та відхилень від загальнопольського стандарту.

Водночас, попри наявність ґрунтовних наукових розвідок, комплексний аналіз мовних і комунікативних особливостей конкретних сучасних польськомовних періодичних видань в Україні залишається недостатньо опрацьованим. Зокрема, поза увагою дослідників здебільшого залишаються прагматично-стилістичні аспекти функціонування текстів, взаємозв'язок тематичної спрямованості публікацій із їх мовним оформленням, а також динаміка мовних практик у відповідь на актуальні суспільно-політичні події. Це зумовлює наукову доцільність і актуальність даного дослідження.

Мета дослідження полягає у виявленні та комплексному аналізі лінгвостилістичних параметрів польськомовної преси в Україні на матеріалі часопису „Польське Слово”, а також у визначенні специфіки їх функціонування в умовах українського мовного середовища.

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено розв'язання таких **завдань**:

- охарактеризувати пресу як соціокультурний феномен та визначити її роль у сучасному комунікативному просторі;
- окреслити теоретичні підходи до вивчення медіадискурсу та мови сучасної польської преси;
- проаналізувати мовну специфіку польськомовних видань в Україні в контексті теорії мовної норми та міжмовної інтерференції;
- розглянути польськомовну пресу в Україні як об'єкт лінгвістичного аналізу;

- охарактеризувати особливості когнітивної площини вибраних текстів часопису „Польське Слово”;
- проаналізувати прагматично-стилістичні параметри текстів досліджуваного часопису;
- дослідити лексичні особливості газети з урахуванням їх стилістичної функції;
- охарактеризувати граматичні та синтаксичні особливості текстів часопису в лінгвостилістичному аспекті;
- визначити специфіку лінгвостилістичних параметрів польськомовної преси в Україні.

Об’єктом дослідження є польськомовні тексти часопису „Польське Слово”.

Предметом дослідження є мовні та комунікативні особливості часопису, зокрема специфіка функціонування польської мови на прагматично-стилістичному, лексичному та граматичному рівнях.

Методи дослідження. У ході дослідження ми використали комплекс загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів: системно-структурний (для опрацювання теоретичних засад і ключових понять), індуктивний та дедуктивний (для узагальнення мовних фактів і формулювання висновків), лінгвістичний і прагматичний аналіз (для виявлення семантичних, стилістичних і комунікативних особливостей текстів), контент-аналіз (для визначення тематичної спрямованості публікацій), дискурсивний і мультимодальний аналіз (для аналізу текстів у ширшому соціокультурному та комунікативному контексті), а також метод синтезу для узагальнення отриманих результатів.

Теоретичне значення роботи полягає в поглибленні наукових уявлень про функціонування польської мови в умовах іншомовного середовища та в розширенні теоретичної бази медіалінгвістики, соціолінгвістики й лінгвостилістики. Результати дослідження доповнюють наукові напрацювання з проблематики мови преси та мов національних меншин.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексний лінгвостилістичний аналіз польськомовної преси в Україні на матеріалі часопису „Польське Слово”. Крім того, матеріал дослідження зібраний та опрацьований автором самостійно, що дало змогу сформулювати оригінальні спостереження й узагальнення.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів у навчальному процесі під час викладання курсів із мовознавства, стилістики, медіалінгвістики та культури мови у закладах вищої освіти, а також у підготовці курсових і кваліфікаційних робіт, присвячених мові преси й мовам національних меншин. Матеріали та висновки роботи можуть бути корисними для журналістів і редакторів польськомовних видань в Україні з метою вдосконалення мовної практики, а також слугувати основою для подальших лінгвістичних досліджень польськомовного медіапростору в умовах мовного контакту.

Апробація результатів дослідження та публікації. Результати проведеного дослідження були виголошені під час виступу на VI Міжнародному науково-методичному семінарі «Стан і перспективи методики вивчення польської мови в закладах середньої та вищої освіти» (Київ – Луцьк – Варшава, 06–10 жовтня 2025 року) і видані у збірнику тез за матеріалами цього семінару («Składniowe wyznaczniki stylu informacyjnego w polskojęzycznej prasie ukraińskiej na przykładzie miesięcznika „Słowo Polskie”»)

Структура дослідження зумовлена метою і завданнями роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 64 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ ПРЕСИ

1.1. Преса як соціокультурний феномен

Пресу, яку розуміють як сукупність періодичних друкованих видань – газет, журналів, тижневиків, місячників та інших регулярних публікацій, – традиційно розглядають як один із ключових інститутів сучасного суспільства. Її роль охоплює не лише передачу інформації, а й формування культурних смислів, суспільних оцінок та моделей громадянської взаємодії. «Енциклопедія знань про пресу» під редакцією Юліана Машлянки виокремлює передусім такі основні функції:

- **Інформаційна функція** – полягає у наданні достовірної інформації про поточні події в країні та світі, що дає змогу читачам брати участь у суспільному житті та приймати виважені рішення.
- **Освітня функція** – преса поширює знання та нові уміння з різних сфер: від практичних порад і популярно-наукових матеріалів до спеціалізованих галузевих публікацій. У такий спосіб вона забезпечує можливість безперервного навчання та особистісного розвитку.
- **Культурна (культуротворча) функція** – полягає в популяризації високої культури, утвердженні естетичних та моральних цінностей. Важливу роль тут відіграють ЗМІ культурного та соціокультурного спрямування, адже вони не лише транслиують культурні смисли, а й створюють умови для ширшого залучення людей до духовного та мистецького життя.
- **Функція формування громадської думки та переконання** – виявляється у впливі преси на оцінки, судження й поведінкові реакції читачів. ЗМІ не обмежуються передаванням фактів – вони аналізують події, пропонують власні трактування та таким чином формують суспільні настрої.
- **Функція критики та суспільного контролю** – полягає у критиці та нагляді за діяльністю політичних, економічних та інших еліт і інституцій, що має запобігати зловживанням та патологіям.

- **Інтеграційна функція** – пов'язана зі створенням почуття єдності та солідарності в межах певних соціальних, територіальних чи професійних спільнот.
- **Розважальна функція** – задовольняє потреби читачів у сфері розваг і відпочинку [7, с. 168-191].

Тематичне та жанрове розмаїття преси, а також реалізація вищезазначених функцій підтверджують її вагоме значення в суспільному житті та значний вплив на формування публічного дискурсу. Особливої ваги преса набуває в середовищах національних меншин, де вона стає не лише джерелом інформації, а й засобом підтримання ідентичності.

1.2. Медіадискурс і мова сучасної польської преси: теоретичні підходи та лінгвістичні параметри

Сучасні мас-медіа становлять надзвичайно складний комунікаційний простір сьогодення, який не можна описати виключно в категоріях мовних властивостей. Мас-медіа відіграють ключову роль у формуванні суспільної, культурної та побутової реальності, а також в обміні думками та поширенні інформації й коментарів стосовно актуальних подій. Складна структура медійних повідомлень, які *«залежать від кодів, змінних систем відносин між відправником і одержувачем, взаємодії та інтерактивності»* [38, с. 187] (оскільки поряд із вербальним кодом важливе місце посідають візуальні й звукові невербальні коди), спричинила те, що традиційне поняття «медійна різновидність» (*odmiana medialna*) виявилось недостатнім. Тому дослідники запровадили ширше поняття – «медійний дискурс», який охоплює дискурси преси, радіо, телебачення та інтернету [38, с. 187].

Дискурс є соціальним феноменом, укоріненим у конкретній комунікативній ситуації та пов'язаним із певними структурами влади й ідеологіями. Він має динамічний та інтерактивний характер – його формують і узгоджують учасники комунікативного акту. *«Своїм обсягом дискурс*

наближається до функціональних стилів і різновидів мови, які виокремлювалися в межах структурної лінгвістики та функціональної стилістики, хоча й концептуалізується інакше. Використання поняття «дискурс» у контекстах, де донедавна послуговувалися категоріями «різновид мови» та «функціональний стиль», передбачає зміну методологічної перспективи» [32, с. 76-78].

Дискурс не обмежується текстом чи мовною поведінкою, а враховує також умови створення, поширення та інтерпретації текстів. Він поєднує мовні, соціальні та когнітивні елементи – охоплює як мовну практику, так і систему знань, цінностей, припущень та переконань певної спільноти. За своїм обсягом він наближається до різновидів та функціональних стилів – категорій, виокремлених у рамках структурного мовознавства та стилістики, що виросла на його основі, хоча, звісно, концептуалізується інакше.

Пресовий дискурс є одним із найпомітніших і найвпливовіших різновидів медійного дискурсу, який, з одного боку, поділяє риси загальномедійного дискурсу, а з іншого – має власні визначальні особливості. Марія Войтак, яка ґрунтовно досліджує мову преси, описує пресовий дискурс як багатовимірну «мозаїку голосів». На її думку, різні «голоси» – теми, комунікативні наміри, мовці, жанри та стилі – утворюють комплексну комунікаційну структуру, що визначається терміном «мова преси» [34, с. 10]. Як пише дослідниця: *«Пресовий дискурс є водночас монотематичним (у вибраних виданнях із чітким профілем) і політематичним (не лише в загальних чи аналітичних виданнях) [...] Конфігурація функцій залишається принципово сталою (інформування, інтерпретація, накопичення знань, мобілізація та розвага), проте змінюються їхні співвідношення в окремих типах преси [...] Відносини між відправником і одержувачем набувають зворотного та партнерського характеру, хоча часто в пресі це лише дискурсивна гра. Складником цієї гри є прийоми, що сприяють модифікації таких параметрів ситуації, як місце й час. Інтерактивний стиль комунікації передбачає створення сценаріїв, типових для спілкування тут і зараз, безпосереднього, заснованого на розмові, отже персоналізованого. [...] Жанрові конвенції творять змінну конфігурацію. [...] На ринку функціонують*

преса з системою жанрів, близькою до класичної, що зберігає поділ на інформацію та публіцистику. Частіше, однак, ми зустрічаємо в пресі явища розмивання конвенцій, створення численних жанрових різновидів, використання жанрових альтернатив чи запозичень» [34, с. 20-21].

Таким чином, Войтак підкреслює політематичність, поліінтенційність, полісуб'єктність, поліжанровість і поліфонічність пресового дискурсу, який об'єднує цю «мозаїку голосів» у складне ціле.

Сучасна преса, як друкована, так і інтернет-видання, використовує багатство змісту та різноманітність форм висловлювання, часто відходячи від основних функцій – інформування та коментування – на користь розваги та провокації, щоб привернути увагу читачів. Однак попри зростання свободи форм, медійні висловлювання підпорядковуються певним комунікативним схемам, тобто жанрам преси. Їхні регулятивні рамки мають різний ступінь жорсткості: одні жанри зберігають чіткі канони, інші легко піддаються модифікації [33, с. 277].

За Войтак, жанри преси – це *«закріплені в свідомості творців (журналістів) та читачів уявлення про форми висловлювань, характерних для преси»* [33, с. 277]. Проте чітких меж між жанрами немає, часто відбувається їхнє взаємопроникнення та змішування. Через це традиційне розмежування інформації та публіцистики стає дедалі менш виразним.

Войцех Фурман, Анджей Калешевський і Казімеж Волни-Зморжинський виокремлюють у пресовому дискурсі такі групи жанрів:

- **інформація:** замітка, нотатка, інфографіка, анонс, *faits divers* (короткі новини), звіт, репортаж, кореспонденція, біографія, нарис, огляд преси, художній репортаж (писаний, *feature*, радіорепортаж, телерепортаж, фоторепортаж);
- **публіцистика:** стаття, передова стаття, фейлетон, коментар, рецензія, есе;
- **жанри пограниччя:** інтерв'ю, дебати (дискусія), гіпертекст [8, с. 32-35].

Варто зауважити, що на практиці рідко трапляються жанри в чистому вигляді. *«Особливістю пресових жанрів є те, що певні форми можуть ставати*

складниками інших» [33, с. 279].

Специфічною рисою пресового дискурсу, що вирізняє його серед інших медійних дискурсів, є його мовне багатство. Як зазначалося, преса поєднує різні голоси, стилі висловлювання та жанрові конвенції. Це знаходить відображення в мовному шарі, який характеризується величезною різноманітністю засобів мовної виразності.

Якщо ж говорити про мову преси, то: *«газета намагається формувати свою мову згідно із засадами журналістської риторики, щоб одержувач добре її розпізнавав і сприймав як відповідну своїм потребам. Попри цю специфіку, преса основного напрямку не “говорить” якоюсь особливою мовою, а використовує стандартну, літературну писемну різновидність, інколи вдаючись до стилізацій»* [10, с. 17].

Аналізуючи сучасний пресовий дискурс як «мозаїку голосів», можна виділити голоси розмовності, колоквіалізмів, варваризмів, неологізмів, соціолектів, гумору та іронії, індивідуальних мовних стилів журналістів, а також численні запозичення з англійської та терміни з різних галузей знань, що свідчить про проникнення спеціалізованої лексики до загальномовного вжитку.

Характерним явищем є також перифрази – описові конструкції, що замінюють пряме називання осіб, предметів чи понять. Їх використовують для урізноманітнення стилю або для евфемізації. Творчість у пресових текстах проявляється також у формуванні нових словотвірних, семантичних і фразеологічних одиниць, які не порушують мовної норми, а становлять свідому гру з читачем, покликану зацікавити адресата. Створення текстових неологізмів відправниками є актом свідомого творення нової, інтенційної мовної реальності. Вони відображають як мовний потенціал системи, так і креативність авторів. У газетних текстах помітною є й емоційно-експресивна лексика – як із розмовного реєстру, так і більш вишукана, поетична чи жартівлива [12, с. 222-225]. Досвідчені автори добирають мовні засоби залежно від теми, мети висловлювання та бажаного образу медіа, водночас вибудовуючи зв'язок із читачем.

У сучасній польській пресі простежується виразна тенденція до активного використання розмовної лексики, що пов'язано зі зникненням цензури, трансформаціями медійної сфери й процесами глобалізації. Розмовність сприяє встановленню ближчого контакту з читачем і виконує фатичну та персуазивну функції. Це супроводжується «естетизацією повсякденності» та посиленням ролі мовної спонтанності, характерних для сучасної культури.

Окрему підгрупу у сфері розмовної лексики становлять вульгаризми, які завдяки сильному емоційному потенціалу приваблюють увагу читачів. Їхнє вживання у пресі може слугувати засобом приниження опонента або побудови комунікації на основі негативних емоцій. Такі одиниці з'являються в повній формі або у вигляді евфемізмів та пом'якшених варіантів [12, с. 225-227].

Різноманіття газетної мови зумовлене не лише багатством стилів і реєстрів, а й самою специфікою преси. Друкована преса вимагає іншого формування мови, ніж, наприклад, аудіовізуальні медіа – вона призначена для читання, а не слухання, що дозволяє застосовувати складніші, більш розгорнуті синтаксичні та лексичні конструкції. Водночас тиск актуальності й необхідність оперативності зумовлюють тенденцію до стислості, експресивності та мовної економії, що часто призводить до використання сталих формул, шаблонів і кліше.

Важливою рисою мови преси є також її перформативний, впливовий характер. Вона не лише передає інформацію, а й формує позиції, оцінки та поведінку читачів. Добір лексичних, стилістичних і риторичних засобів дозволяє журналістам посилювати або пом'якшувати повідомлення, надавати йому певного емоційного тону, моделювати сприйняття подій та явищ. Таким чином, мова преси постає не лише як дзеркало реальності, але й як інструмент її творення та інтерпретації відповідно до певних намірів відправника.

1.3. Мовна специфіка польськомовних видань в Україні в контексті теорії норми та інтерференції

Сучасну польську мову, що функціонує в Україні, можна поділити на два основні різновиди. Перший – це мова, якою послуговуються представники польської національної меншини, історично сформована. Цей різновид диференціюється за різними лінгвістичними критеріями. Другий різновид становить польська мова як іноземна, яку вивчають громадяни України, котрі не мають польського походження. Саме цей варіант набув особливої популярності у ХХІ столітті, коли польська стала в Україні однією з найбільш затребуваних і престижних іноземних мов для вивчення. Попри те, що обидва полоністичні різновиди, які функціонують в Україні, теоретично можна розглядати як окремі «варіанти польської мови», на практиці вони демонструють значну подібність щодо типових відхилень від загальнопольської мовної норми. Це зумовлено впливом української та російської мов, що проникають у польську мову в Україні як безпосередньо, так і опосередковано – через усталений у сучасній українській мові шар русизмів [16, с. 1-2].

Що стосується писемного різновиду польської мови меншин, *«вона повинна наближатися до стандарту загальнопольської мови, хоча може також включати територіальні мовні особливості, подібно до того, як деякі регіоналізми чи цілі їхні типи є допустимими в нормі (узусі) загальної польської мови»* [16, с. 2]. Складність полягає в точному визначенні того, які саме типи «регіоналізмів» можна вважати повноцінними складниками норми цього різновиду мови, особливо в його писемній формі.

На думку А. Кравчук: *«нині одним із найдоступніших джерел, що дозволяють проводити подібні аналізи, є мова преси польської національної меншини – а саме ті тексти, які пишуть члени полоноцентричних комунікативних спільнот»* [16, с.2].

Мова преси відіграє важливу роль, адже саме з неї значна частина читачів черпає уявлення про мовну правильність. Як зазначає М. Бугайський: *«друковані*

тексти повсюдно вважаються взірцем правильної польської мови. Часто чуємо, що щось є правильним, бо було опубліковано в газеті» [4, с. 382].

З одного боку, друковані ЗМІ становлять цінний емпіричний матеріал, що дозволяє зробити висновок про об'єктивний стан цього різновиду мови. З іншого ж боку, місцеві читачі можуть сприймати їх як «своєрідний культурно-мовний авторитет» [16, с. 2], на який вони орієнтуються. Ці два аспекти функціонування польськомовної преси, що виходить в Україні, можуть суперечити один одному, адже фактичний стан писемної польської мови не завжди відповідає ідеалізованому взірцеві, який може сформуватися в очах читацької аудиторії.

Дослідження польськомовної преси в Україні вже стали предметом кількох наукових праць, зокрема Алли Кравчук, яка приділяє багато уваги вивченню мовних проблем цих видань на матеріалі текстів різних газет. У своїх роботах дослідниця підкреслює специфіку писемного мовлення носіїв польської мови в Україні та зазначає, що мовний аналіз польської преси, яка тут публікується майже чверть століття, дає змогу виокремити низку відхилень від загальнопольської мовної норми на різних рівнях мовної системи [17, с. 330].

На рівні флексії найчастіше фіксуються помилки, зумовлені інтерференцією з української та російської мов. *«Йдеться передусім про різні форми, пов'язані з відмінним у польській та східнослов'янських мовах вираженням категорії роду – як у чисто морфологічному, так і у морфолого-синтаксичному способі» [17, с. 334].* До таких належать помилки у відмінюванні іменників та прикметників: неправильний добір відмінків, хибні закінчення, неузгодження прикметника з іменником тощо.

«У сфері іменникової флексії найбільш проблематичними для носіїв польської мови в Україні, особливо для осіб із низьким рівнем мовної компетенції, є форми називного відмінка множини чоловічо-особових іменників твердої групи, у яких має відбуватися чергування порівняно з канонічною формою (пр. Polak – Polacy)» [18, с. 10].

У проаналізованих Кравчук публіцистичних текстах зафіксовано приклади відсутності закінчення *-owie* в таких формах, наприклад „*profesory*” замість

нормативного „*profesorowie*”, а також порушення приголосного чергування перед нормативним закінченням *-i*. Авторка пояснює це тотожністю цих форм до відповідників в українській мові, що свідчить про зовнішню мовну інтерференцію [18, с. 10].

Трапляються також численні випадки невідмінювання деяких класів іменників, особливо чоловічих прізвищ, що закінчуються на *-o*. Це явище є більш помітним у випадку українських прізвищ, де відсутня уніфікація. Відхилення у відмінюванні іменників у польській мові, які зумовлені впливом української або російської, охоплюють кілька характерних явищ. До них належать, зокрема, вживання закінчення *-i* замість *-e* або *-u* у місцевому відмінку множини іменників м'якої групи, а також використання форм знахідного відмінка множини, ідентичних із родовим, що є типовим для східнослов'янських мов. Спостерігаються також приклади, коли форми прикметників не відповідають загальнопольській нормі, що може бути наслідком впливу регіональних або архаїчних рис польської мови в Україні.

А. Кравчук підкреслює, що в текстах, які не проходять редакторську правку, зокрема в листах читачів та інших матеріалах, надісланих до редакцій, кількість помилок є значно більшою.

«У сфері іменникової деклінації зафіксовано відхилення від норми майже в усіх відмінках, за винятком орудного та місцевого відмінків множини» [16, с. 9]..

У мові польської національної меншини в Україні виявлено також неправильне вживання особових займенників *oni / one*, що є наслідком інтерференції зі східнослов'янських мов, зокрема української та російської, у яких відсутнє таке розрізнення, яке притаманне польській мові. Дослідниця зазначає й інші типи відхилень від норми: лексичні та лексико-стилістичні, синтаксичні (зокрема відсутність узгодження між підметом і присудком, неправильне оформлення присудка, ненормативні посесивні конструкції, різноманітні відхилення у структурах із дієприкметниками, неправильний порядок слів, синтаксичні кальки з української та російської мов), а також

прагматичні [17, с. 333-342]. Орфографічні та пунктуаційні помилки мають менше значення й часто зумовлені поспіхом під час редагування текстів.

Окрім синтаксичних аспектів, аналіз охоплює й питання мовленнєвого етикету в пресі польської меншини. Кравчук зауважує, що в цих газетах спостерігаються специфічні адресативні форми, які відхиляються від загальнопольської норми [19]. Зокрема, виявлено надмірне використання форм „*pan/pani*”, а також ненормативні способи звертання до адресата із застосуванням займенникових форм. Проблемними є також конструкції, що використовуються для висловлення побажань, привітань, подяк і вітань з нагоди різних подій. Авторка звертає увагу на те, що в полонійній пресі частіше застосовують адресативні форми звертання „*pan/pani*” щодо відомих публічних осіб навіть у неформальних текстах, тоді як фамільярні форми звертання, наприклад імена чи зменшувально-пестливі форми, трапляються значно рідше. Це пояснюється прагненням зберегти престиж і урочистість польської мови в середовищі полонійної спільноти. Такі практики відображають специфічне становище польської меншини в Україні, яка намагається плекати власну ідентичність і культуру в умовах домінування української мови [19].

У проаналізованих публіцистичних матеріалах зафіксовано адресативні конструкції, що не відповідають загальнопольській нормі. До них належать форми „*pan/pani + imię*” та „*pan/pani + nazwisko*”, уживані в офіційних ситуаціях, наприклад у газетних інтерв'ю. У загальнопольській мовній практиці такі звертання могли б сприйматися як надмірна фамільярність. Трапляються також інші нетипові адресативні форми, зокрема „*Panie*”, „*Szanowni*” тощо [17, с. 339-341].

Крім того, спостерігаються неправильні поєднання особових і присвійних займенників, а також уживання ввічливої форми „*państwo*” з дієсловами в другій особі множини, наприклад „*państwo jedziecie*”, „*macie państwo plany*”. Інколи в довших висловлюваннях пропускається повторення займенника ввічливості.

У текстах польськомовної преси часто використовуються референтні структури з адресативними формами, нерідко щодо публічних осіб. З'являються

конструкції типу „*pan/pani + imię*”, „*pan/pani + nazwisko*”, а також розгорнуті форми з титулами чи посадами, наприклад із моделлю *титулярний іменник + pan/pani + титулярний іменник + ім'я, прізвище*. Їхнє вживання часто є непослідовним навіть у межах одного тексту. Дослідниця зафіксувала також архаїчні формули побажань із дієсловами „*witać*”, „*pozdrawiać*” [17, с. 342].

Наведені приклади відображають вплив локальних традицій мовленнєвого етикету, неповне засвоєння норм загальнопольських норм, а також формування своєрідних мовних моделей на стику польської й української мов. Цей матеріал наочно демонструє складність проблеми мовної норми в контексті успадкованої польської мови в Україні.

Водночас, попри наявні відхилення, Кравчук констатує загалом позитивну тенденцію: мова польськомовних періодичних видань в Україні поступово й послідовно наближається до стандарту загальнопольської мови. Це зумовлено, зокрема, дедалі активнішим залученням до редагування текстів носіїв польської мови, а також розширенням співпраці редакцій з науковими та культурними осередками в Польщі. Аналіз зазначених процесів дає змогу простежити динаміку трансформацій, яких зазнає польська мова поза межами сучасної Польщі. Оцінюючи мовну норму газетних текстів, що виходять у сучасній Україні, доцільно враховувати не лише історичний і культурний контекст, а й специфіку полонійної мовної спільноти на цих теренах.

Преса як засіб передавання інформації висвітлює актуальні події з Польщі та про поляків у різних країнах світу. Польськомовна преса в Україні, перебуваючи під опікою польської громади, слугує виявом національної ідентичності та постає своєрідною патріотичною оазою, у якій домінують польська мова й культура, формуючи специфічний польський культурно-мовний простір. Саме тому аналіз мовних особливостей полонійних видань є важливим для розуміння реального функціонування норми польської мови в конкретній країні.

Узагальнюючи, польськомовна преса в Україні, попри економічні труднощі й складне становище польської меншини, активно сприяє збереженню

та популяризації польських традицій, культури й мови. Вона є важливим носієм польськості та основним джерелом інформації рідною мовою для місцевої Полонії.

Висновки до Розділу 1

Підсумовуючи теоретичні засади, розглянуті в першому розділі, зазначимо, що преса виступає важливим соціокультурним інститутом, який формує інформаційний, культурний та комунікативний простір суспільства. Завдяки своїм численним функціям – інформаційній, освітній, культуротворчій, інтеграційній та іншим – преса впливає на формування громадської думки, цінностей і соціальних взаємодій. Особливої ваги вона набуває в середовищі національних меншин, де слугує також інструментом підтримання мовної та культурної ідентичності.

Аналіз медійного дискурсу показує, що він є відкритою, динамічною та поліфонічною системою, у якій пресовий дискурс посідає особливе місце. Він характеризується поєднанням різних жанрів, стилів і комунікативних стратегій, що утворюють «мозаїку голосів». Типовими рисами сучасної преси є розмивання жанрових меж, посилення розмовних елементів, зростання ролі експресивності, персоналізації та мовної гри. Це свідчить про активний розвиток мовних засобів, якими журналісти намагаються привернути увагу читача та вплинути на його інтерпретації.

Окрему увагу приділено мовній специфіці польськомовних видань в Україні, що формується під впливом історичного розвитку польської спільноти та інтерференції з українською й російською мовами. У текстах таких видань фіксуються відхилення від загальнопольської норми на рівні флексії, синтаксису, лексики та мовленнєвого етикету. Водночас преса виконує нормативну функцію, оскільки читачі часто сприймають її як зразок правильної мови.

Незважаючи на наявність інтерференційних явищ, дослідження засвідчують тенденцію до поступового наближення мови полонійної преси до загальнопольського стандарту. Це відбувається завдяки редакторській роботі,

участі носіїв мови та активній співпраці з освітніми й культурними інституціями Польщі.

Отже, перший розділ створює необхідне теоретичне підґрунтя для подальшого аналізу мовних особливостей польськомовних періодичних видань в Україні та дозволяє розглядати їх як важливий елемент медійного й соціолінгвістичного простору.

РОЗДІЛ 2

МОВНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ У «ПОЛЬСЬКОМУ СЛОВІ» НА ТЛІ МОВИ ПОЛЬСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ В УКРАЇНІ

У цьому розділі ми здійснюємо лінгвістичний аналіз текстів, опублікованих на сторінках «Słowa Polskiego», з метою окреслення їхніх специфічних рис. Розглядаємо лексичні, граматичні та стилістичні особливості, а також інтерференційні явища, що виникають під впливом української мови. На мовний та комунікаційний характер видання впливають також його тематичний обсяг і найчастіше порушувана проблематика.

У межах аналізу лексичної площини ми досліджуємо словниковий склад текстів, зокрема запозичення, діалектизми, неологізми та інші характерні мовні одиниці. Граматичний рівень розглядаємо крізь призму типової синтаксичної організації та регулярних структурних особливостей. Прагматично-стилістичний аспект дозволяє нам простежити мовні конвенції, стилістичні регістри та прояви інтерференції української мови. Завдяки цьому можемо глибше зрозуміти механізми розвитку мови польської меншини в Україні та водночас зафіксувати живу мовну динаміку цієї спільноти.

2.1. Польськомовна преса в Україні як об'єкт лінгвістичного аналізу

Польськомовні медіа, а передусім пресові видання, почали з'являтися в Україні досить рано – вже у перші роки незалежності після розпаду Радянського Союзу, у період відродження польського та українського національного і культурного життя. Порівняно з іншими пострадянськими країнами Східної Європи їх можна вважати відносно добре розвиненими.

Основою функціонування цієї преси є фінансова підтримка з Польщі, без якої її існування як ринкового продукту було б неможливим. Тематично вона зосереджується переважно на культурно-освітніх і історичних питаннях, а не на

поточних новинах. Значну увагу приділено культурній спадщині регіонів, історії польської діаспори, а також популяризації знань про польську мову та культуру.

Територіальне охоплення польськомовної преси в Україні поширюється на всю країну – від Львова до Донецька. Наразі польські часописи доступні у різних частинах України, особливо там, де проживають носії польської мови, яких загалом називають Полонією [17, с. 331-332]. Сьогодні в Україні виходить кільканадцять польськомовних газет і журналів. Серед них – „Польське Слово”, що є предметом подальшого аналізу, а також „Dziennik Kijowski” („Київський Щоденник”), „Kurier Galicyjski” (Кур’єр Галиційський), „Gazeta Lwowska” („Львівська Газета”), „Lwowskie Spotkania” (Львівські Зустрічі), „Dziennik Kijowski” (Київський Щоденник), „Mozaika Berdyczowska” (Бердичівська мозаїка) „Gazeta Polska” (Польська Газета). Частина з них має формат двотижневиків або місячників.

Більшість видань є друкованими органами місцевих польських товариств, нерідко підтримуваними польськими фундаціями. Майже всі польськомовні пресові видання в Україні мають власні інтернет-версії. Редакторами виступають як місцеві поляки, так і журналісти з Польщі. Зміст публікацій охоплює інформацію про події в Польщі, нерідко у формі передруків із польських медіа. Значно більше уваги присвячено подіям в Україні та українсько-польським відносинам. Важливою темою є також життя польської меншини в Україні, особливо в регіонах, де розповсюджується конкретна газета. Тексти на цю тему зазвичай пишуть місцеві поляки, а мова цих матеріалів є особливо цікавою з погляду мовних норм[17].

Для аналізу мовної специфіки польськомовної преси в Україні ми обрали один із її репрезентативних місячників – „Польське Слово”. У межах аналізу було розглянуто корпус текстів різної тематики – політичної, культурної, економічної та соціальної. Такий добір матеріалу дозволяє простежити широке спектральне поле функціонування мови та визначити характерні риси комунікації у сучасному полонійному медіадискурсі.

Це видання, редакція якого працює у Вінниці, виходить в Україні від серпня 2012 року. Його публікує Фундація «Свобода і Демократія» (яка є його видавцем) у межах проєкту «Польські медіа в Україні 2023–2025», співфінансованого та підтриманого Канцелярією Голови Ради Міністрів у рамках конкурсу «Полонія і поляки за кордоном 2023». „Польське Слово” виходить накладом понад дві тисячі примірників і поширюється в трьох областях: Житомирській, Хмельницькій та Вінницькій.

Місячник має від 10 до 20 сторінок, містить багато ілюстрацій і фотографій, що полегшує сприйняття матеріалів. Видання вирізняється кольоровим оформленням: назва газети, а також заголовки та підзаголовки подані червоним кольором, тоді як основний текст надрукований чорним. Газета має власний вебсайт та електронну pdf-версію (<http://www.slowopolskie.org>, доступ: 30.01.2025).

Święty Mikołaj odwiedził najmłodszych chmielniczan

Uczniowie szkoły sobotnio-niedzielnej działającej przy Centrum Kulturalno-Oświatowym im. Juliusza Słowackiego w Chmielnickim zostali obdarowani słodyczami.

Zorganizowaniem paczek mikołajkowych dla młodzieży z Podola zajął się konsul generalny RP w Winnicy Damian Ciarcidzi

Choć w kraju trwa wojna, życie toczy Juliusza Słowackiego dotarły paczki wzięty w nim udział, również otrzy-

Mikołajki po lwowsku

Zaprezentowany na scenie Opery Lwowskiej balet „Królewna Śnieżka i siedmiu krasnoludków” Bogdana Pawłowskiego był niezwykle prezentem dla najmłodszych Polaków z ziemi lwowskiej od Konsulatu Generalnego RP we Lwowie.

„Przybieżeli do Betlejem pastere...” – słowa starej polskiej koledy zabrzmiały w niedzielę w przepięknym gmachu Lwowskiej Opery.

Po wspólnym koledowaniu, w bajkowy świat Królewny Śnieżki i jej wiernych krasnoludków przenieśli najmłodszych rodaków z lwowskiego okręgu konsularnego zespół baletowy Opery Lwowskiej.

Dla wielu z nich było to nie tylko pierwsze przedstawienie baletowe, ale również pierwsza wizyta w tym wspaniałym miejscu, więc emocje były ogromne.

Kiedy już wybrzmiały gromkie brawa po zakończeniu przedstawienia, z nieznanych źródeł doszły

Рисунок 1. Титульна сторінка газети „Польське Слово” в електронній версії у форматі PDF.

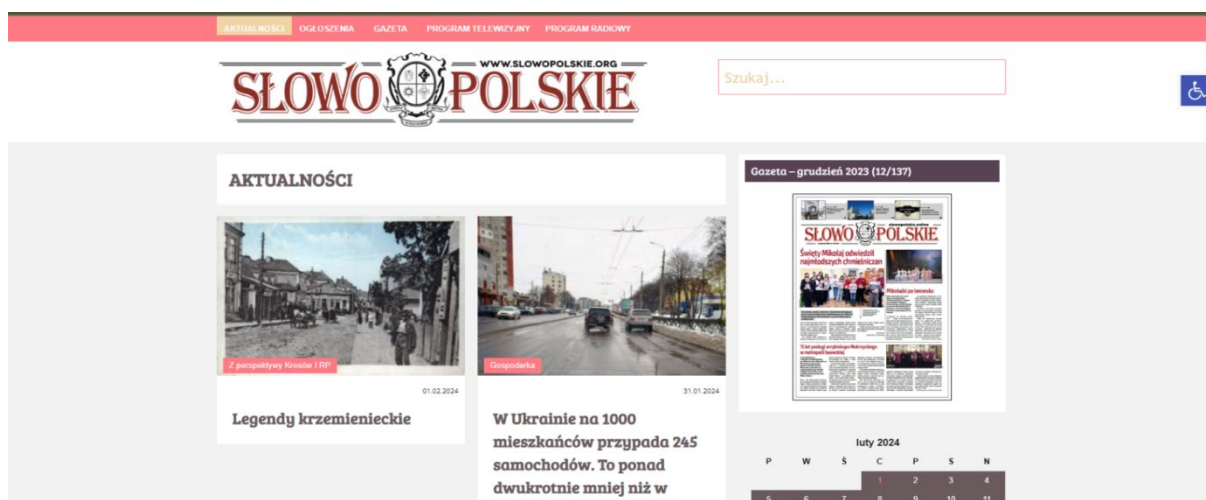

Рисунок 2. Головна сторінка порталу „Польське Слово”

У „Польському Слові” основною мовою є польська, однак трапляються заголовки чи окремі фрагменти українською. Це пов’язане зі специфікою цільової аудиторії. Видання орієнтоване на читачів польського походження, які не завжди вільно володіють польською мовою або знають її на недостатньому рівні для легкого розуміння письмових текстів [31, с. 44]. „Польське Слово” — це передусім суспільно-освітній часопис, покликаний інформувати про важливі події в Польщі та Україні, а також документувати діяльність місцевих полонійних спільнот. Газета відіграє важливу інтеграційну роль, забезпечуючи польську громаду актуальною інформацією та фіксуючи її культурну та суспільну активність.

Тематика публікацій охоплює суспільні, політичні, культурні й релігійні питання, з особливим акцентом на проблемах поляків в Україні. Окрім цього, на сторінках видання можна знайти матеріали з історії та культури Польщі, фейлетони, інтерв’ю, коментарі щодо актуальних подій у Польщі, Україні та світі, а також оголошення чи навіть поезію. Тексти походять як із різних інтернет-джерел, так і з авторських матеріалів редакції. Тож місячник є цінним проявом функціонування польської мови в медійному просторі України.

Польськомовні медіа в Україні, а особливо „Польське Слово”, становлять важливий культуротворчий осередок, у якому зберігається, розвивається й

відтворюється польська культура. Редакції цих видань є місцем зустрічей активних представників польської громади, які займаються популяризацією польської культурної спадщини. Вони нагадують польській меншині про національні свята, історичні та релігійні події, знайомлять із польською наукою, літературою, мистецтвом і фольклором. Крім того, такі медіа слугують платформою, на якій розповідають про видатних діячів польської культури, підтримують творчість та поширюють інформацію про визначних постатей — як-от Яна Павлика, Адама Міцкевича чи Фредерика Шопена.

2.2. Особливості когнітивної площини вибраних польськомовних текстів

На сторінках „Польського Слова” регулярно публікуються звіти з культурних подій, урочистостей, поїздок до Польщі й України, а також з інших ініціатив, організованих полонійними інституціями та об'єднаннями. Значне місце посідає інформація про суспільне життя польської громади, зокрема про події у Вінниці. У виданні з'являються також історичні матеріали та літературні тексти.

Цей місячник є платформою для висвітлення багатовимірного життя поляків в Україні. Кожне видання газети має відносно однорідну структуру, яку можна умовно поділити на три частини: події, історія та відомі постаті або їхні біографії.

Порівняння старіших і новіших номерів дозволяє нам простежити істотну еволюцію тематичного наповнення статей. Попередні випуски зосереджувалися на заходах, що сприяли інтеграції громади, популяризації культурних традицій та звичаїв. Значне місце займали репортажі з мистецьких заходів, фольклорних фестивалів, презентацій творчості місцевих (і не тільки) митців, а також матеріали про діяльність полонійних організацій і навчальних закладів, де викладають польську мову. Друкувалися інтерв'ю з цікавими людьми, діячами особистостями, які зробили вагомий внесок у збереження польськості. Не

бракувало й історичних тем, що нагадували про важливі для поляків події та річниці.

Однак у зв'язку з повномасштабною війною в Україні тематика видання зазнала суттєвих змін. Нині на перший план виходять матеріали про воєнну ситуацію: репортажі з передової, стратегічні огляди, портрети військових, історії людських трагедій, гуманітарні виклики, допомога та діяльність волонтерських структур. Значну частину займають тексти, присвячені пам'яті загиблих героїв, описам боїв та воєнних руйнувань. Попри це, зберігається й культурно-історичний компонент.

Редакція прагне підтримувати змістовний баланс, подаючи поруч із воєнною тематикою матеріали про культурні події, релігійне життя, історичні річниці, успіхи громади, соціологічні дослідження та економічні питання. У такий спосіб газета не тільки інформує читачів про актуальні події, але й забезпечує їм простір для відновлення емоційної рівноваги. Видання водночас відображає боротьбу й стійкість українського народу та слугує свідченням збереження культурної спадщини та польської ідентичності на цих територіях.

На основі проаналізованого вмісту газети у ми виокремили такі основні тематичні блоки:

1. Повідомлення з фронту та воєнна ситуація

- Описи боїв, битв і військових операцій: *Awdijiwka, na linii frontu/ Izium, Łymań, pierwsza linia frontu/ “Jechaliśmy do bazy skupiającej 40 żołnierzy. Pierwsza linia frontu, ostrzały non stop. Tam były ogromne potrzeby, duchowe i pomocowe.[...] Po kilku dniach, kiedy wyjechaliśmy, wrogie wojska poczyniły straszne szkody i zniszczenia”*¹ [1-2 (138-139) 2024, с. 13]; *Rosyjskie Shahedy spadły na obwód winnicki* [3 (140) 2024, с. 5];

¹ Тут і далі цитуються відповідні фрагменти текстів із часопису „Польське Слово”, які ілюструють представлені проблеми та аспекти. Приклади подаємо в оригінальній формі. У дужках зазначено номер випуску, рік видання та сторінку.

- Стратегічні аналізи та коментарі експертів: *Poparcie Ukraińców dla UE i NATO wciąż wysokie; Świat traci zainteresowanie wojną na Ukrainie* [3(140) 2024, с. 2-3];
- Постаті героїв: *Obrońca Ukrainy zginął od kuli agresora pod Chersoniem, kiedy osłaniał towarzyszy. Miał 49 lat. Msza pogrzebowa odbyła się 28 listopada w sanktuarium Bożego Miłosierdzia. W ostatniej drodze bohaterowi towarzyszyły tłumy.* [12(137) 2023, с. 5]; *Oddał życie za wolność Ukrainy* [1-2 (138-139) 2024, с. 16];
- Трагедії цивільного населення: *Uchodźcy wewnętrzni na Ukrainie szukający schronienia przed działaniami wojennymi* [12(137) 2023, с.5].

2. Історія та національна пам'ять

- Вшанування важливих історичних подій та річниць: *Upamiętnienie powstańców w Twierdzy Kijów* [1-2 (138-139) 2024, с. 2];
- Інформація про меморіали, військові поховання: *Sławomir Misiak odwiedził cmentarz Nowe, gdzie złożył kwiaty i zapalił znicze na mogiłach żołnierzy poległych w wojnie z Rosją, w tym Polaka Krzysztofa Tyfla.* [1-2 (138-139) 2024, с. 4];
- Біографії відомих поляків, які проживали в Україні, польські роди: *Wiśniowiec – kolebka rodu Wiśniowieckich* [3(137) 2023, с. 11]; *Adolf Mostowski – zapomniany komediopisarz z Podola* [1-2 (138-139) 2024, с. 5]; ***Władysław Horodecki – szlachcic z Podola Wybitny polski architekt, nazywany kijowskim Gaudim, obchodził w zeszłym roku 160. rocznicę urodzin*** [1-2 (138-139) 2024, с. 12].

3. Культура та життя Полонії

- Репортажі про заходи, фестивалі, культурні події: *Wydarzenie zatytułowane „Gloria in Excelsis Deo” odbyło się w Instytucie Nauk Teologicznych w Gródku (obwód chmielnicki). Chór szkoły wykonał 20 pieśni związanych z Bożym Narodzeniem, dawnych i współczesnych; Tradycyjny festiwal kolęd w*

Latyczowie [1-2 (138-139) 2024, c. 6] „*Powstaniec 1863*” – film pokazujący wspólną walkę przeciwko rosyjskiemu caratowi [3 (140) 2023, c. 8];

- Діяльність польських організацій: *Jarosław Guzy rozpoczął urzędowanie na stanowisku szefa polskiej misji dyplomatycznej na Ukrainie* [12 (137) 2023, c. 3]; *Od 2022 roku Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” za pośrednictwem instytucji polonijnych, w tym domów polskich, realizuje projekt „Pomoc Rodakom w obliczu wojny na Ukrainie”* [1-2 (138-139) 2024, c. 4];
- Релігія та життя польських парафій в Україні: *Diecezja mohylowsko-podolska z kilku parafii się składająca* [3(140) 2024, c. 5]; *W ramach duchowych przygotowań do Świąt Wielkanocnych młodzież z parafii Podwyższenia Krzyża Świętego uczestniczyła w konferencjach połączonych z modlitwą i spowiedzią...* [3(140) 2024, c. 12].

4. Гуманітарна допомога та українсько-польська співпраця

- Підтримка Польщі для України (військова, гуманітарна): *W stolicy Polski i jej okolicach działają co najmniej cztery ukraińskie ośrodki wolontariackie zajmujące się produkcją kamuflaży dla wojska i zbiórką pomocy humanitarnej na front; Ministerstwo Obrony Ukrainy dziękuje Polsce za kraba* [3 (140) 2024, c. 1-2]; *Ukraińscy pogranicznicy otrzymali nowe działa przeciwlotnicze z Polski* [1-2 (138-139) 2024, c. 11]; *Prezent Polski dla Ukrainy: 5 tysięcy Starlinków* [1-2 (138-139) 2024, c. 15];
- Візити польських дипломатів в Україну: *Andrzej Szeptycki z wizytą na Ukrainie* [1-2 (138-139) 2024, c. 1]; *Agata Kornhauser-Duda z darami w Łucku* [12 (137) 2023, c. 3];
- Благодійні ініціативи, проєкти, збори коштів: *Szpital w Przemyślu nadal przyjmuje chorych z Ukrainy* [3(140) 2024, c. 11].

5. Соціальні, економічні та наукові питання

- Соціологічні, економічні дослідження: *Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii (KMIS) postanowił zbadać dystans społeczny na Ukrainie wobec przedstawicieli 15 grup etnicznych[...] badania wynika, że najmniejszy dystans*

społeczny jest wobec Ukraińców ukraińskojęzycznych (wskaźnik 2,03), a następnie Polaków i Ukraińców rosyjskojęzycznych [1-2 (138-139) 2024, c. 3]; *Jedynie 5 proc. badanych jest przeciwnych członkostwu Ukrainy w Unii Europejskiej i NATO – wynika z sondażu grupy socjologicznej Rating* [12 (137) 2023, c. 4];

- Конференції та наукові дискусії: *Konferencja wygłoszona przez ks. Józefa Kucharczyka została poświęcona wyjaśnieniu tematu spotkania „Miłosierdzie – słabość czy siła”* [12 (137) 2023, c. 2]; *Państwowy Rezerwat Historyczno-Kulturalny „Międzybóż” organizuje konferencję „Pod herbem Leliwy: dziedzictwo historyczne rodu Sieniawskich” poświęconą dawnym właścicielom zamków w Międzyborzu i Brzeżanach* [3(140) 2024, c. 10];
- Ініціативи, спрямовані на розвиток: *Budowa odcinka europejskiego toru kolejowego Mościska-Skniłów, od państwowej granicy z Polską do Lwowa, rozpocznie się już w tym roku* [3(140) 2024, c. 2].

Як свідчать тематичні зведення, газета є важливим джерелом інформації про життя польської спільноти в Україні. Тематика видання суттєво змінюється під впливом війни, однак редакція продовжує підтримувати різноманітність матеріалів, поєднуючи воєнні, культурні, історичні та суспільні сюжети. У такий спосіб газета не лише висвітлює драматичні реалії сьогодення, але й демонструє послідовне прагнення польської меншини зберігати свою ідентичність і культурне надбання.

2.3. Прагматично-стилістична площина

Серед мовних характеристик, що формують особливості успадкованої польської мови в Україні, важливе місце займає прагматично-стилістичний аспект. Специфіка стилю, представленого на сторінках часопису «Польське слово», становить цінний матеріал для аналізу.

Про пресові стилі ми вже згадували раніше в теоретичній частині роботи. Однак вважаємо доцільним також окреслити зміст поняття прагматика та пояснити її значення для дослідження мовлення полонійних медіа.

Прагматика, що походить від грецького слова «pragma» (дія), – це розділ мовознавства, у якому мову розглядають у контексті людської активності та поведінки. У прагматичному підході мова є інструментом, яким послуговується людина. Спосіб використання цього інструмента, мета його застосування та ефективність залежать від багатьох чинників. Прагматика аналізує повний комунікативний контекст висловлення, намір автора, його ставлення до ситуації, інтенції, а також позамовні чинники, що впливають на процес спілкування [23, с. 104-107].

Формальне визначення підкреслює, що прагматика досліджує мову у зв'язку з її користувачами. Тобто її головним предметом є комунікативні процеси та їхні результати, які розглядаються крізь призму культурного середовища та з урахуванням соціальних наслідків мовленнєвих дій. Отже, прагматика цікавиться не лише мовою як системою, а й тим, як вона функціонує у реальних ситуаціях, враховуючи культурний і соціальний контекст.

За спостереженням Я. Анусевича, одним із ключових завдань лінгвістичної прагматики є формулювання принципів добору мовних засобів, що забезпечують ефективність комунікації та дозволяють впливати на поведінку, рішення чи ставлення адресата. Іншими словами, прагматика досліджує, як використання певних мовних конструкцій може мати персуазивний ефект, спонукати до прийняття певної позиції або виконання конкретних дій. Саме тому переконувальна функція є однією з провідних у текстах, що діють у культурному контексті [1, с. 151].

Центральним поняттям виступає прагматична компетенція, тобто здатність учасників комунікації зрозуміло висловлюватися та інтерпретувати повідомлення в різних ситуаціях [2, с. 80]. Це включає вміння обирати відповідні мовні засоби, стилістичні реєстри й комунікативні конвенції, співвіднесені з

очікуваннями та рівнем досвіду аудиторії, що має специфічне культурне підґрунтя.

До складників прагматичної компетенції належать, зокрема, норми ясності та ввічливості мовлення – важливі для періодичного видання, спрямованого на широке коло представників національної меншини. Важливою є також культурна компетенція, тобто вміння послуговуватися символічним кодом, зрозумілим певній комунікативній спільноті [2, с. 81]. У випадку аналізованого часопису це означає використання близької для української Полонії символіки, системи цінностей, історичних та культурних відсилань.

Для точного опису прагматично-стилістичних характеристик «Польського Слова» розглянемо конкретні приклади статей і виділимо характерні стилістичні риси цього часопису.

Почнімо з аналізу заголовків, які в пресі мають особливе значення. *«Заголовок – це візитівка тексту: він має зацікавити, здивувати, привернути увагу й спонукати до читання»* [33, с. 279]. Як зазначає Агнешка Садовська, заголовок не лише окреслює тему, а й допомагає читачеві правильно інтерпретувати зміст. Найважливішими елементами, які повинні бути в ньому представлені, є актуальність, новизна, цінність інформації та чітке виокремлення головної ідеї [27].

Заголовки у „Польському Слові” суттєво відрізняються від тих, що функціонують у загальнопольській пресі. У польських виданнях часто застосовують мовні ігри, експресивну лексику, метафори, чи інші засоби, що вносять додаткове емоційне забарвлення. Вони мають інтригувати читача, зацікавлювати його, а нерідко також розважати чи шокувати. Натомість заголовки в досліджуваному місячнику зосереджуються передусім на інформаційній функції: вони короткі, лаконічні, часто побудовані у формі простих речень, рідше – складних; конкретні, без зайвих стилістичних елементів, стислі та ретельно дібрані. Їхнє завдання чітко передати сутність повідомлення, аби читач одразу розумів, про що йдеться. Це стосується і підзаголовків (лідів):

вони також короткі, узагальнюючі, містять ключові факти і виконують функцію вступу – спонукають до подальшого читання статті.

Така конструкція заголовків впливає зі специфіки полонійного часопису, головна мета якого — надання достовірної та актуальної інформації польській спільноті в Україні.

Розглянемо кілька прикладів заголовків із номера 11(136) 2023 року:

- прості речення: *Polacy na Ukrainie obchodzili Święto Niepodległości; Zelenski ostrzega świat; Oncilla ze Stalowej Woli ratuje życie Ukraińcom; Wskutek tragicznego wypadku zginął Polak walczący na Ukrainie; Z powodu blokady granicy cena gazu LPG na Ukrainie wzrosła nawet do 30 proc.*

Заголовки ці мають форму простих, інформативних односкладних речень. Вони містять підмет, присудок і за потреби – додатки або обставини. Передають конкретні факти (хто, що, де), інколи з додатковими деталями (чому, наскільки). Лексика нейтральна, предметна. Така побудова заголовків є характерною для інформаційних текстів, зосереджених на повідомленні новин.

- еквіваленти речень: *Święto polskiej kultury w Winnicy; Polska część cmentarza Bajkowa posprzątana; Podwójny jubileusz chóru z Żytomierza; Atrakcje Podola za niecałe 4 euro; Stacja klimatyczna i zakład kumysowy w Sławucie; Tęcza Polesia w Żytomierzu po raz 28.*

Заголовків-еквівалентів речень у текстах значно більше, ніж простих односкладних речень. Вони позбавлені присудка (дієслова), але все одно передають повну інформацію. Вони ще більш лаконічні та стислі, ніж прості речення. Часто вказують місце події („w Winnicy”, „z Żytomierza”, „w Sławucie”), що підкреслює географічний діапазон тем, порушуваних у „Польському Слові”.

Поодинокими є випадки, коли в заголовках з’являються риторичні питання, розповідні речення або цитати з висловлювань пересічних людей, єпископів, політиків тощо:

- *Nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje za przyjaciół swoich* [11(136) 2023]

Ця цитата вводить урочистий, рефлексивний тон і натякає на тему жертвності в контексті війни. Вона надає статті більш публіцистичного, коментаторського характеру.

- *Kredyt hipoteczny dla Ukraińców w Polsce. Jak go uzyskać?* [11(136) 2023];

Увесь заголовок, хоча й складається з двох різних синтаксичних конструкцій, утворює єдине й логічно завершене ціле. Перша частина окреслює тему, а друга виконує важливу прагматичну та персуазивну функцію — спонукає читача поглибити її. Друга частина, сформульована як запитання, обіцяє читачеві конкретні поради та рішення. Вона натякає, що журналіст знає відповідь на поставлене запитання і готовий поділитися нею з адресатом. Така структура заголовка є типовою для статей порадницького характеру, у яких важливо не лише поінформувати, а й зацікавити та спонукати читача шукати відповідь на важливе для нього питання.

- *Sport to zdrowie!* [12(137) 2023];

Цей заголовок — коротке, просте гасло, що має характер слогану. Він не подає конкретної інформації (наприклад, про який саме спорт ідеться чи які саме оздоровчі переваги маються на увазі), а радше апелює до загальновідомого твердження. Складається з двох іменників („sport” і „zdrowie”), поєднаних знаком оклику, що надає йому підсиленого, емоційного звучання. Окличний знак передає ентузіазм, емоційне залучення автора. Заголовок виражає однозначну тезу: заняття спортом веде до здоров’я. Це загальноприйнята думка, майже трюїзм. Має персуазивний характер — завдяки категоричності й емоційному забарвленню заохочує до фізичної активності, подаючи її як шлях до доброго самопочуття.

Рідко трапляються заголовки, покликані передати емоції й роздуми, наприклад: *I została im już tylko modlitwa i nasza pamięć* [11(136) 2023].

У цьому заголовку відчутні приховані емоції автора. Його мета — зворушити читача, викликати у нього глибокі почуття й звернутися до

фундаментальних цінностей, а також об'єднати спільноту навколо пам'яті про загиблих героїв. У цьому контексті займенник „im” стосується полеглих військових, а „*modlitwa i nasza pamięć*,” — це все, що від них залишилося. Це підкреслює незворотність втрати та нашу безсилість перед фактом їхньої смерті. Заголовок спонукає до роздумів над сенсом їхньої жертви та нашою відповідальністю пам'ятати про них.

Усі наведені вище приклади заголовків характеризуються простотою синтаксичної побудови та лексичного запасу. Домінують еквіваленти речень або короткі односкладні речення. У них немає оцінних прикметників чи емоційно забарвленої лексики. Вони містять відповіді на головні журналістські питання: хто, що, де, коли, чому. Це є характерною рисою інформаційних заголовків, покликаних чітко й точно передати найважливіші факти.

Місячник як видання полонійної спільноти в Україні вирізняється використанням офіційної й простої мови, яка є доступною для широкого кола читачів. „Польське Слово” має унікальний стиль саме через специфіку своєї мети й адресата. Статті, опубліковані на його сторінках, мають передусім інформативний, звітний характер, зорієнтований на чітке й зрозуміле подання інформації. Прагнення забезпечити ясність і економність мовних засобів впливає із завдань такого типу преси — надавати читачам, які належать до національної меншини, насамперед достовірні відомості про події, важливі для полонійської спільноти.

Прикладом застосування цих компетенцій може бути стаття з номера 1-2 (138-139) під заголовком: *Lwowianie i winniczanie wkrótce pojedą tramwajami ze Szwajcarii* [1–2 (138–139) 2024, с. 5]. Уся стаття написана польською мовою загального вжитку, характерною для польської меншини в Україні. Його стиль майже нейтральний, без надмірної експресивності чи розмовних елементів. Уже сам заголовок апелює до близької польській діаспорі культурної символіки міст Львова й Вінниці. Використання локальних означень „*lwowianie*” і „*winniczanie*” одразу привертає увагу читача та викликає історико-культурні асоціації серед представників польської меншини, для яких ці осередки становлять важливі

центри життя. Обидва міста мають багату історію та традиції, пов'язані з присутністю поляків.

Лід: *Szwajcarskie miasta Berno i Zurych przekażą wycofane z eksploatacji, ale w pełni sprawne pojazdy Ukrainie. Mają one trafić tylko do dwóch miejsc: Lwowa i Winnicy.* [1–2 (138–139) 2024, с. 5] – як ми вже зазначали, є стислим узагальнюючим вступом, що реалізує низку важливих прагматично-стилістичних функцій. Лаконічність ліду, що складається з двох речень, відображає принцип економії мовних засобів. Насамперед дотримано правила ясності інформації (хто?, що?, які?, куди потраплять?) завдяки вживанню точних формулювань, як-от: „*wycofane z eksploatacji, ale w pełni sprawne pojazdy*”, що однозначно уточнює технічний стан переданих трамваїв, або „*Berno*”, „*Zurych*”, „*Lwów*”, „*Winnica*”, що забезпечують географічну конкретність. Тема транспортування трамваїв зі Швейцарії до цих міст відсилає до символіки міжнародної допомоги та солідарності з Україною. Одночасно використання квантитативного маркера „*tylko do dwóch miejsc*” викликає інтерес читача, підкреслюючи винятковість ситуації, а означення „*szwajcarskie miasta*” створює позитивні асоціації з розвиненою та заможною державою. Передача повністю справних міських транспортних засобів функціонує як жест підтримки в умовах війни та прояв міжнародної солідарності, що підвищує достовірність повідомлення. Таким чином, короткий і точний лід відповідає основним вимогам, які висувають до вступів у пресових матеріалах: стисло окреслює ключові відомості, привертає увагу читача та посилює переконливість завдяки стилю, адаптованому до культурного контексту.

Окрім цих базових інформаційних функцій, звертаємо увагу й на стилістичні засоби, що покликані зробити повідомлення зрозумілішим та привабливішим, зокрема:

- **використання точних власних назв і числових даних:**
Lwów otrzyma 11 tramwajów niskopodłogowych Vevey – pierwszych tego rodzaju wyprodukowanych w Szwajcarii. Przekaze je berneńska firma

transportowa *Bernmobil*. [...]mogą być eksploatowane jeszcze przez 10-12 lat; „67 tramwajów”; „osiem tramwajów niskopodłogowych; „Szwajcarski Federalny Sekretariat Stanu ds. Gospodarczych” [1–2 (138–139) 2024, c. 5] – що підсилює достовірність і зближує інформацію з реальністю;

- **уживання технічної/фахової лексики:** „*tramwaje niskopodłogowe*”, „*motorniczych*”, „*linia tramwajowa*” тощо. Термінологія з галузі транспорту зближує стиль тексту з професійним, створюючи враження компетентності та фаховості;
- **застосування розмовного означення „*niskopodłogowce*”** для назви типу трамваїв, що зближує комунікат з повсякденною польською мовою читачів: *Razem z 28 niskopodłogowcami, które VBZ przekazał jej w 2021 roku...*
- **зазначення конкретних назв моделей „*Vevey*”, „*Tram 2000*”** – додає реалістичності та технічної точності.

Ці стилістичні рішення спрямовані, з одного боку, на підвищення зрозумілості та доступності статті для читача, а з іншого – на формування довіри шляхом подання конкретних, достовірних фактів. Використання таких засобів є наслідком позамовних чинників: стаття адресована польській меншині в Україні, для якої важливо отримувати інформацію рідною мовою в зрозумілій і нескладній формі. Водночас ретельне подання деталей посилює авторитетність матеріалу й сприяє формуванню довіри читачів.

Окрім цих функцій, в іншому тексті цього ж номера помітна стратегія вибудовування тіснішого зв'язку з читачем через формування спільноти „*my Polonia*”:

Powstanie styczniowe było naszą wspólną sprawą, naszą wspólną walką z imperialistyczną Rosją. [...] My, Litwini, i nasi polscy przyjaciele zawsze wspieraliśmy i będziemy wspierać was w waszej walce, która jest także naszą walką; Przypomnijmy, że w wyniku tego czynu zbrojnego Armia Czerwona została wówczas pokonana i z hańbą wypędzona z Polski.. [1–2 (138–139) 2024, c. 2].

Займенники „*naszą*”, „*waszą*”, „*my*”, „*was*” уміло створюють відчуття спільності, інтегрують читача у боротьбу за національне визволення та підтримку України. Риторичний прийом апеляції до „*wspólnej sprawy / walki*” можна трактувати як метафору, що відсилає до символіки братерства і спільного прагнення свободи. Звернення до гасла *Za wolność naszą i waszą* є надзвичайно промовистим символом, який активізує в уяві читачів увесь комплекс мартирологічних асоціацій і традицій боротьби за незалежність.

На відміну від попереднього розглянутого матеріалу, мова в цьому фрагменті є більш емоційною та експресивною, а лексика – насиченою історичними й ідеологічними конотаціями: „*imperialistyczna Rosja*”, „*narodowy zryw*”, „*rusyfikacja*”, „*represje*”, „*wyroki śmierci*”, „*zesłania na Syberię*”. Такі слова міцно пов’язані з польською історичною пам’яттю та нагадують про національні страждання в часи поділів. Наприклад, у реченні *Nasze siostry i bracia Ukraińcy bronią wolności i niepodległości swojego kraju* емоційно марковані означення „*siostry i bracia*” створюють відчуття близькості та солідарності з українцями, які боронять свою державу.

Цікавою особливістю часопису, на яку ми звернули увагу, є розміщення в статтях цитат, фрагментів або цілих листів, віршів та інших історичних чи літературних документів. Часто це трапляється в матеріалах, присвячених історичним або культурним подіям. Такий прийом бачимо, наприклад, у статті *List dziekana winnickiego do targowiczana Potockiego* [1–2 (138–139) 2024, с. 7]. На початку подано короткий вступ, який пояснює тематику тексту. Далі вміщено сам лист, щоб – як зазначає автор статті – „*każdy sam mógł ich przeanalizować i lepiej zrozumieć kontekst i treść*”.

Включення автентичних історичних, літературних або автобіографічних джерел до газетних текстів має на меті збагатити оповідь оригінальним матеріалом, що додає достовірності та глибини. Це також ефективний спосіб залучити читачів до активного сприйняття, заохочуючи їх до самостійної інтерпретації наведеного документа/листа/вірша, а також ілюструючи описувані події чи постаті через безпосередні свідчення епохи. Така практика робить

матеріал привабливішим завдяки різноманітності форм подачі – не лише «сухого» інформаційного викладу журналіста. Важливою умовою є правильне пояснення та введення такого фрагмента – подання інформації про автора, час створення, обставини тощо. Це дає змогу читачеві повною мірою зрозуміти значення цитованого джерела. Такий підхід оживляє статті, наближує історію через голоси її безпосередніх учасників і виконує важливу освітню функцію. Тому його можна вважати цінним і збагачувальним засобом, характерним для преси польської діаспори за кордоном.

Підсумовуючи, аналіз реалізації прагматично-стилістичних принципів на сторінках часопису дає змогу не лише оцінити їхню відповідність загальним правилам функціонування мови преси. Що важливіше — він показує, як універсальні риси журналістського дискурсу видозмінюються, адаптуються або доповнюються елементами, що впливають зі специфічної комунікативної ситуації, у якій функціонує полонійне медіа „Польське Слово” . Це допомагає зрозуміти механізми пристосування мовних засобів до соціально-культурного контексту та комунікативних цілей видання. Прагматично-стилістичні елементи виконують інтегровальну функцію, об’єднуючи читацьку спільноту довкола системи цінностей, традицій і досвіду польської меншини в Україні, водночас забезпечуючи достовірність і доступність повідомлення.

2.4. Лексичні особливості мови часопису

Мова є надзвичайно важливим елементом ідентичності будь-якої спільноти – як більшості, так і меншини. Саме через мовну систему виражаються соціокультурні досвіди групи, її спосіб сприйняття та категоризації дійсності. Лексичний склад, тобто словниковий запас і фразеологічні сполучення, становить один із ключових елементів мовної системи, що відображає реальність відповідної комунікативної спільноти.

Як видання, що функціонує в умовах тісного польсько-українського контакту, „Польське Слово” є цінним об’єктом спостереження за міжкультурними впливами та мовними інтерференціями на лексичному рівні.

З одного боку, виконуючи функцію збереження польської традиції та національної ідентичності, часопис прагне підтримувати зразковий характер польської мови. Це проявляється у збереженні основного загальнопольського словникового фонду. Однак, з іншого боку, специфічна мовна ситуація його читачів, які живуть на межі двох різних мовних систем – польської та української, – знаходить своє відображення у лексиці преси. Впливи іншомовної реальності виявляються в наявності лексичних запозичень, кальок, а також спеціальної термінології тощо.

Аналіз лексичної площини часопису дає змогу помітити, що домінуючу частину словника становлять нейтральні, інформативні лексеми, тісно пов’язані з широким тематичним діапазоном видання. На відміну від загальнопольської преси, у цьому періодичному виданні рідко з’являється стилістично забарвлена чи експресивна лексика. Автори статей також уникають частого використання розмовних елементів, неологізмів або фразеологізмів, зосереджуючись на фактичному, предметному викладі.

1. Власні назви

Інформаційний стиль, характерний для більшості газетних матеріалів, нерозривно пов’язаний із частим уживанням власних назв.

«Власна назва – це іменник, що має одиничну референцію, тобто здатність позначати конкретний, неповторний об’єкт у реальній або уявній позамовній дійсності, сучасній чи минулій. Вона не має лексичного (словникового) значення, тобто не містить мовної семантики. Між власною назвою та індивідуальним об’єктом, який вона називає, існує прямий, безпосередній зв’язок (не через мовне значення)» [11, с. 34].

Це впливає з головної функції інформаційного стилю — передавати актуальні відомості про конкретні події, осіб, місця тощо. Тому на сторінках досліджуваної газети можна спостерігати численні приклади використання

власних назв. При аналізі змісту часопису власні назви було поділено на такі категорії [11]:

- антропоніми,
- топоніми,
- урбаноніми,
- гідроніми,
- ороніми,
- хрематоніми.

Першою категорією, яку розглянемо, є **антропоніми**, тобто імена, прізвища, псевдоніми та прізвиська. Наприклад, у статті під назвою «*Święto poezji w liceum w Susłach*» ми маємо справу з великою групою імен та прізвищ:

[...] *Przygotowywali się pod opieką nauczycielki **Julii Wowk**. [...] Grupa młodsza wybrała wiersze **Jana Brzechwy**, **Czesława Janczarskiego** oraz **Marii Konopnickiej**. Starsi uczniowie sięgnęli po utwory **Adama Mickiewicza** oraz **Juliusza Słowackiego**. [...] najlepszą recytatorką okazała się **Ułana Gerasymiuk** [...] Wśród uczniów klas VII-VIII jury zachwyciła **Warwara Marczevska**... W grupie najstarszej – IX-XI klasa – I miejsce zajęła **Maria Synyćka** z utworem **Jana Kasprowicza** [3 (140) 2024, s. 1] Albo też: Або ж: [...] *którego uliczkami spacerowali nie tylko **Potoccy**, ale i król Polski **Stanisław August Poniatowski**, **Stanisław Trembecki** [polski poeta oświeceniowy – red.], **Honoré de Balzac** [powieściopisarz francuski – red.], **Jan Duklan Modest Ochocki** [pamiętnikarz, szambelan króla **Stanisław Augusta Poniatowskiego** – red.], **Adam Mickiewicz i Juliusz Słowacki** [3 (140) 2024, s. 1].**

Уживання цих власних назв виконує ключову інформаційну функцію – вони чітко ідентифікують осіб, пов'язаних із описуванням конкурсом декламації: учасників, учителів та поетів, чийі твори звучали під час заходу. Це надає викладові конкретності та достовірності.

Наступною категорією часто вживаних у часописі власних назв є **топоніми**, зокрема:

1. Назви континентів, наприклад: [...] *że zbrojna napaść na jedną lub więcej z*

- nich w **Europie** lub **Ameryce Północnej** będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim. [3 (140) 2024, c. 6];
2. Назви держав: [...] **Australii** za transporter *Bushmaster*, **Wlk. Brytanii i Francji** – pocisk manewrujący dalekiego zasięgu *Storm Shadow/SCALP*, **Niemiec** – wóz piechoty *Marder* i **Szwecji** – armatohaubicę *Archer*. [3(137) 2023, c. 2]; [...] W **Polsce** ten wskaźnik przekracza unijną średnią [...] tysiąc mieszkańców w 2022 roku objęły **Włochy** [...] za nimi uplasował się **Luksemburg** [...] Kolejne lokaty zajęły **Finlandia** ze wskaźnikiem 661 dwuosobów na tysiąc mieszkańców i **Cypr** – 658. W pierwszej dziesiątce znalazły się jeszcze **Estonia** – 637 samochodów, **Malta** – 602, **Czechy** – 598, **Litwa** – 589, **Niemcy** – 585 oraz **Słowenia** – 573 [1-2 (138-139) 2024, c. 9]; [...] do **Chin, Japonii, Indii, Egiptu i Syrii** [12(137) 2023, c.8];
 3. Назви географічних і історичних регіонів: *Lecę szukać na Podole* [1-2 (138-139) 2024, c. 8]; *Jednostka składała się głównie z Polaków pochodzących z Kresów Wschodnich* [11 (136) 2023, s.18]; [...] *Podczas wakacji jako wolontariusz zaciągał się na różne statki i odbywał egzotyczne podróże na Daleki Wschód, Syberię* [12(137) 2023, c. 8]; [...] *żyjący przed św. Mikołajem na tych samych terenach Azji Mniejszej* [12 (137) 2023, c. 10]; *Wszedł do Rządu Narodowego i objął stanowisko ministra wojny na Wileńszczyźnie* [12(137) 2023, c. 11]; [...] *rozpoczął wyprawy myśliwskie na tereny Lenkoranu (dziś Azerbejdżan), Kraju Zakaspijskiego (dziś Turkmenia), Turkiestanu, Afganistanu i Syberii Zachodniej* [1-2 (138-139) 2024, c. 12]; [...] *kiedy na Wołyń wkroczyły oddziały Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA)* [3(140) 2024, c. 7]; *Malowniczy opis krain położonych na wschodnim froncie wojennym. (Podole, Polesie, Litwa, Siedmiogród i Rumunia)* [3(140) 2024, c. 9];
 4. Назви географічних країв, наприклад: *To właśnie Wyżyna Podolska, krótko Podolem zwana.*[3(140) 2024, c. 9];
 5. Назви територій, регіонів збройних конфліктів: *Starlink u wybrzeży Krymu w 2022 roku* [3(140) 2024, c. 9]; [...] *których część walczy w szeregach obrońców cywilizacji zachodniej gdzieś w Donbasie* [...] [3(140) 2024, c. 11];

6. Назви міст, містечок і сіл України: *Na scenie zaprezentowało się 10 zespołów z podolskich miast i miasteczek: **Baru, Gniewania, Kamieńca Podolskiego i Winnicy**, reprezentujących lokalne środowiska polskie.* [11(136) 2023, c. 2]; [...] *Drugim w kolejności miastem, w którym osiedlają się uchodźcy wewnętrzni, jest **Dniepr*** [...] *Na następnych miejscach uplasowały się **Charków, Zaporozże, Odessa, Lwów, Połtawa, Kramatorsk, Winnica, Czerniowce, Iwano-Frankiwnsk i Chmielnicki*** [1-2 (138-139) 2024, c. 8]; [...] *stał się przystanią dla 48 młodych katolików z różnych stron Ukrainy: z **Odessy, Kijowa, Żytomierza, Korostenia, Mikulińców, Tarnopola, Dowbysza, Zielonej Dibrowy, Tetirki i Winogradowa*** [3(140) 2024, c. 4]; [...] *Особливо в тексті з номера 3(140) від 2024 року під назвою «**Pani Wołynia w kościele otwockimi**», який розповідає історію образу Матері Божої Свйчовської, подається багато назв сіл і міст: *pochodzi ze **Swojczowa**, wsi położonej nieopodal **Włodzimierza Wołyńskiego**; We wsi **Peczera**, położonej niedaleko **Niemirowa**; W położonej niedaleko **Swojczowa** wsi **Dominopol** zginęło ok. 300 Polaków;**
7. Назви міст інших країн: *Szwajcarskie miasta **Berno i Zurych** przekażą [...]; z jego sztuk odniosły sukces na scenach teatrów **Warszawy i Krakowa*** [1-2 (138-139) 2024, c. 5]; *w **Pruszkowie** czy **Wołominie**; [...]* *następnie dokonano porównań w obrębie **Chicago*** [1-2 (138-139) 2024, c. 11-12]; *dużego odcinka toru europejskiego od **Mościsk** do **Skniłowa*** [3(140) 2024, c. 2]; *do jego realizacji zaprosili 50 artystów z **Wrocławia, Poznania, Katowic i Warszawy*** [3(140) 2024, c. 4];
8. Назви міст, містечок і сіл, що є територіями збройних конфліктів в Україні: *Tak jest np. w **Bachmucie, Awdiwiwce, Łymaniu** na linii frontu »0«, **Chersoniu** czy **Zaporożu*** [1-2(138-139) 2024, c. 8]; *Zginął podczas misji bojowej w rejonie **Nowopropowki** w obwodzie zaporoskim* [1-2 (138-139) 2024, c. 16].

Широке використання топонімів цілком відповідає інформаційному профілю часопису, виконуючи функцію своєрідних «просторових орієнтирів», що впорядковують географічну та історичну картину подій. Завдяки таким

назвам можна точно визначити конкретне село, містечко чи місто, окреслити їхнє розташування та відрізнити від інших подібних пунктів, а також чітко локалізувати описувані явища й простори діяльності польської громади як в Україні, так і за її межами. Особливе значення мають топоніми, пов'язані з регіонами проживання полонії, Кресами Східними чи зонами збройних конфліктів — вони пробуджують культурні асоціації та актуалізують історичну пам'ять спільноти.

Як ми зауважили, **гідроніми** найчастіше використовуються в текстах, що стосуються історії окремих регіонів або місцевостей. У більшості випадків це назви річок, які є не лише елементами природного ландшафту, а й важливими точками орієнтації для мешканців та топографічних описів: *Zachodnią jego granicę stanowi rzeka Szczerek, uchodząca do Dniestru, wschodnią rzeka Boh, płynąca w Rosyi, a unosząca swe wody do Morza Czarnego. [...] z prawego na lewy brzeg Zbruczu [...] Podole nachyla się od północy ku południowi; w tym kierunku też płyną rzeki podolskie. Są to: Gnila Lipa, Złota Lipa, Strypa, Seret, Zbrucz (na granicy rosyjskiej) i Smotrycz (w Rosyi)* [3(140) 2024, с. 9].

Цей фрагмент демонструє повний спектр функцій гідронімів — від історичних і географічних до культурних та екологічних. Вони допомагають точно окреслити розташування Поділля, його природні межі, рельєф і геологічні особливості. Завдяки таким назвам читач краще розуміє топографію, гідрологію та культурний контекст регіону. Крім того, ці річки мали й продовжують мати важливе значення для життя місцевих мешканців, впливаючи на розвиток поселень, господарства та екосистем.

У випадку назв морів найчастіше з'являються: **Чорне, Азовське та Балтійське моря**, наприклад: *Wszystkie uchodzą do Dniestru, Dniestr zaś płynie do Morza Czarnego. [3(140) 2024, с. 9]; [...]jeden z największych oddziałów Ligi działał daleko od Morza Bałtyckiego i Czarnego [12(137) 2023, с. 8]; Dodatkowo droga do Turcji i Azji zostanie otwarta przez porty Morza Czarnego i Azowskiego, co umożliwia eksport na cały świat [1-2(138-139) 2024, с. 7].*

Зафіксовано поодинокі випадки вживання назв океанів:[...] *popłynął przez Ocean Arktyczny do Norwegii z ładunkiem drewna i futer* [12(137) 2023, с. 8]; заток: *Zatoka Bakota, nazywana Atlantyda Ukrainy* [3 (140) 2024, с. 9] водосховищ: *Projekt obejmuje budowę głównych nitek: Zbiornik Karaczuniów – Krzywy Róg – Zbiornik Południowy, Marganiec – Nikopol oraz Chortyca (DVS2) – Tomakówka. [...]* *na prawym brzegu Zbiornika Kachowskiego* [3(140) 2024, с. 2].

Прикладами вживання оронімів (назв гір і гірських масивів) є такі фрагменти:

[...] *góry te tworzą północną krawędź Podola. Najwyższa z nich Kamuła wznosi się zaledwie do 477 m. W rozciągłości swej od Lwowa aż do miasta Złoczowa noszą góry te nazwę Gologór, od nich na wschód ciągną się Woroniaki. [...]* *ciągną się także niskie góry, zwane Miodoborami* [3(140) 2024, с. 9]; *Worochta – nie ma takiego drugiego miejsca nigdzie więcej w Karpatach, nawet w górach całej Europy, ba – nawet całego świata. Położona w ich części zwanej Beskidami Wschodnimi [część Beskidów, zaliczana do Karpat Wschodnich – red.], których najwyższe pasmo to Czarnohora* [11(136) 2023, с. 7]: *Pasma Świdowiec, ciągnące się na długości około 25 km* [1-2 (138-139) 2024, с. 2].

Наступну категорію власних назв становлять **урбаноніми та хрематоніми**. Урбаноніми — це назви міських топографічних об'єктів: вулиць, площ, брам, веж, замків. Хрематоніми — власні назви установ, організацій, подій, видань, транспортних засобів тощо.

Серед них можемо виокремити такі групи:

- **Назви вулиць:** *ulica Jana Pawła II, ulica bp. Jana Olszańskiego, ulica rodziny Szulmińskich, ulica Bielajewa, ulica Zbarskiego, ulica Kirgizowa, ulica Busygina, ulica Tadeusza Kościuszki* та ін.
- **Назви будівель та інституцій:** *Sanktuarium św. Józefa, Muzeum Przyrodnicze w Dubnie, greckokatolicka katedra pw. Pokrowy Najświętszej Maryi Panny w Buenos Aires,, Ukraiński Uniwersytet w Kamieńcu Podolskim, katedra św. św. Apostołów Piotra i Pawła, Wołyńskie Towarzystwo Przyjaciół*

Nauk, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Ukraiński Kościół Greckokatolicki (UKGK).

- **Інші локалізації:** *POW (Polska Organizacja Wojskowa), więzienie NKWD w Kijowie, Stolica Apostolska.*

У тексті під назвою «*Trwa LIV Olimpiada Literatury i Języka Polskiego*» [3(140) 2023, с.2] ми маємо справу з назвами ліцеїв, учні яких взяли участь в олімпіаді, наприклад: *Liceum nr 10 im. Marii Magdaleny we Lwowie, Liceum nr 24 im. Marii Konopnickiej, Liceum nr 3 Iwano-Frankiwskiej Miejskiej Rady).*

В інших матеріалах також трапляються численні власні назви, що позначають міста, навчальні заклади, парафії, лікарні, санаторії та різні організації. Це ще раз підтверджує важливу роль топонімів, хрематонімів і урбанонімів у мовній структурі часопису.

У газеті часто зустрічаються також власні назви, пов'язані з триваючим збройним конфліктом в Україні. Це назви військових підрозділів, типів озброєння та бойових машин. Наприклад: *W innych wpisach znalazły się podziękowania m.in. dla Stanów Zjednoczonych za wyrzutnie artylerii rakietowej HIMARS, Wielkiej Brytanii za czołg Challenger 2, Australii za transporter Bushmaster, Wlk. Brytanii i Francji – pocisk manewrujący dalekiego zasięgu Storm Shadow/SCALP, Niemiec – wóz piechoty Marder i Szwecji – armatohaubicę Archer.* Czy też inny przykład: *117 Samodzielną Brygadę Zmechanizowaną Siły Zbrojne Ukrainy wyposażyły w pojazdy PT-91 Twardy* [1-2 (138-139) 2024].

Згадані назви слугують конкретизації й деталізації інформації про військову підтримку України. Це не просто загальні твердження про передачу зброї, а точні дані про конкретні типи техніки. Це свідчить про фаховість і достовірність повідомлення.

Таким чином, активне використання власних назв є важливим елементом стратегії автора, спрямованої на досягнення максимальної комунікативної ясності та прозорості. Завдяки називним формам, укоріненим у локальній

реальності, зміст статей стає більш зрозумілим широкому колу читачів, залучених у життя польської громади в Україні.

2. Спеціалізована лексика

Однією з характерних рис часопису є активне використання спеціалізованої лексики, що зумовлено широким тематичним спектром видання — від політики та економіки до культури, релігії, історії та військової справи. Завдяки фаховій термінології тексти вирізняються точністю, інформативністю та здатністю поглиблювати знання читачів.

Військова термінологія. Слова, пов'язані зі збройним конфліктом, становлять одну з найбільш представлених груп. Сюди належать:

- **назви видів озброєння та техніки:** *armatohaubica Krab, wyrzutnie artylerii rakietowej, pocisk manewrujący dalekiego zasięgu Storm, drony, pancierz reaktywny* тощо;
- **назви військових формувань, підрозділів:** *brygada, dywizjon, armia ukraińska*;
- **військові звання:** *general, pułkownik, kapitan*;
- **інші терміни:** *linia frontu, misja bojowa, uzbrojenie, opancerzenie*.

Приклади:

Dzięki temu, choć ma wciąż takie samo uzbrojenie – 125-mm armatę gładkolufową – zyskał lepszą optykę i większą odporność dającą załodze bezpieczeństwo. Polskie rozwiązania zastosowane w czołgu PT-91 to system kierowania ogniem Drawa i pancierz reaktywny Erawa. Drawa została wyposażona w celownik z kamerą termowizyjną, z kolei pancierz Erawa znacznie zwiększa odporność czołgu na trafienia pociskami kumulacyjnymi wykorzystywanymi przez ręczne wyrzutnie czy granatniki. Częściowo polski jest także silnik Wola S-12U.[1-2 (138-139) 2024, c. 9].

Релігійна термінологія. Часто з'являються:

- **церковні звання і титули:** *ksiądz, ordynariusz, biskup, arcykapłan, archiprezbiter, pastor, patron, kapłan, prałat, papież, kardynał*;

- **Назви церковних структур, спільнот і ордерів:** *kaplica, kościół, diecezja charkowsko-zaporoska, Cerkiew Prawosławna Ukrainy (CPU), Zgromadzenia Sióstr Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, ydział Synodalny, Wydział Duszpasterstwa Wojskowego Kurii Patriarchalnej, Wydział Stosunków Zagranicznych Ukraińskiego, Kościół Ewangelicki, Kościół rzymskokatolicki, parafia, karmelici bosi, bazylika, archikatedra;*
- **Лексика, пов'язана з релігійними практиками та обрядами:** *ordynariusz diecezji charkowsko-zaporoskiej, posługa duszpasterska, modlitwa, błogosławieństwo, msza, liturgia, kanonizować, poczet błogosławionych, spowiadać, intencja zmarłych, Adoracja Najświętszego Sakramentu.*
- **Назви надприродних істот і сакральних об'єктів:** *Bóg, anioł, Jezus, Matka Miłosierdzia, Matka Boża, Święty Mikołaj, Święte Pismo, męczennik, Królestwo Niebieskie, Św. Trójca, Święty Hieronim, Mikołaj, Rafał, Adam itd.*

Приклади:

Wraz z **abp.** Mieczysławem Mokrzyckim **liturgię koncelebrowali abp.** Wiktor Skworc, **biskup** pomocniczy **archidiecezji** częstochowskiej Andrzej Przybylski, **biskupi** pomocniczy **archidiecezji** lwowskiej Leon Mały i Edward Kawa, **biskup** pomocniczy **diecezji charkowsko-zaporskiej** Jan Sobilo, a także **księża** archidiecezji lwowskiej. [12 (137) 2023, s.1];

Географічна та геологічна лексика: *góra, wyżyna, nizina, pasmo górskie, krawędź, rzeka, morze, zatoka, zbiornik, nachylenie terenu, kierunek płynięcia rzek, uchodzenie rzek, wstrząsy sejsmiczne, połonina, pokrywy śnieżne, droga gruntowa, dolina, jar, wyspa, brzeg.*

Приклади:

[...] najwyższe **pasmo** to Czarnohora, znana z rozległych **połonin** i rozpostartej u jej stóp krainy mieniącej się bogactwem barw [11(136) 2023, s. 7]; **Wyżyna** Podolska byłaby zupełnie równa, gdyby **rzeki** nie wyłobiły w niej głębokich **dolin**, zwanych **jarami**. Zrazu płyną rzeki **plytkiemi korytami**; im dalej na południe, tem bardziej wrzynają się w **dolinę**, tworząc głębokie **jary** o **stromych** często **ścianach**.

Лексика, пов'язана зі сферою культури, мистецтва та освіти: *recytator, piano, strofa, wolontariusz, deklamatorzy, olimpiada, szkoła, liceum, gubernia, puente, utwór, muzyka sakralna, uniwersytet, akcja charytatywna, fundacja, idealizm, koncerty, wystawy, uroczysta akademia, festiwal, organista, kantor, dyrygent, kompozytor, aranżer, utwór solowy, akompaniament liturgiczny, arcydzieło, film fabularny, oświecenie, romantyzm.*

Приклади:

Koncert puentujący ćwierćwiecze działalności artystycznej chóru był kolejnym punktem programu. Zabrzmiały utwory muzyki sakralnej i ludowej, piosenki patriotyczne i żartobliwe. Publiczność wielkimi brawami dziękowała śpiewakom i chórmistrzowi [11 (136) 2023, с. 4].

Лексика суспільно-господарчої та політичної тематики: *infrastruktura, minister finansów, firma, kontrakt, przedsiębiorca, kredyt, budżet, cudzoziemcy, uchodźcy, rolnictwo, kryzys, ekonomika, finanse, projekt, hipoteka, rząd, kwota, prezydent, rynek pierwotny, rynek wtórny i in.*

3. Запозичення

Запозичення є важливим елементом словникового складу польської мови, однак на сторінках часопису „Польське Слово” їхнє використання не є надмірним. У межах аналізу ми поділили їх на дві основні групи.

Першу групу становлять засвоєні запозичення — слова, які міцно увійшли до польської мови та пройшли процеси фонетичної, морфологічної й семантичної адаптації. Серед них виокремлюємо лексеми різного мовного походження, зокрема:

- з англійської мови: *dron, deweloper, tweet, snowboard, freeriding, designerski, quad, powerbank, lobbować, budżet, biznes, outdoorowy* (Wielki słownik języka polskiego PAN, <https://wsjp.pl> [дата доступу: 10.06.2025]).

Приклади:

Ponadto Ukrzaliznycia i firma deweloperska DAI Global podpisały memorandum w sprawie realizacji projektu pomocy technicznej w zakresie rozwoju ukraińskiego [...] Drugi tweet z tej serii został poświęcony polskiej armatohaubicy

Krab [12(137) 2023, c. 2]; Edukacja **outdoorowa** sprzyja aktywności w naturalnym środowisku [12(137) 2023, c. 2]; [...] przyciąga zwłaszcza **fanów freeridingu** (styl jazdy na **snowboardzie** lub nartach uprawiany w naturalnym terenie) [1-2(138-139) 2024, c. 2].

- латинізмами: *homilia, senior, biskup, ingres, magnat, konfederacja, legion.*

Приклади:

Homilię wygłosił metropolita **senior archidiecezji** katowickiej, abp Wiktor Skworc. [12(137) 2023, c.1]; [...] przywódcy **konfederacji** targowickiej, spisku **magnatów**, zawiązanego, by obalić Konstytucję 3 maja z 1791 roku. [1-2(138-139) 2024, c. 7].

- запозичення з інших мов: *sojusz (a також похідні, зокрема sojusznik), artyleria, mer, awans, apel.*

Małżonka prezydenta Polski odbyła także rozmowę z **merem** Łucka Ihorem Poliszczukiem.¹³⁷ W 1936 roku otrzymał **awans** na majora [11(136) 2023, s.8]; [...] czyli przedstawicieli głównych **sojuszników** Ukrainy w walce z Rosją. [1-2(138-139) 2024, s. 3].

Другу групу становлять запозичення-інтернаціоналізми, тобто лексеми з міжнародним поширенням, зрозумілі носіям багатьох мов. На сторінках часопису зафіксовано, зокрема, такі одиниці:

rakieta, memorandum, embargo, agresor, artyleria, generator, transporter, integracja, akcja, infrastruktura, incydent, wideo, telewizja, orient, koordynator, organizator, transformacja, tranzyt, finansowanie, ambasador, eter та ін.

Приклади:

Podpisanie memorandum z USAID będzie miało istotny wpływ na ożywienie ukraińskiej gospodarki i przyczyni się do procesu **integracji** europejskiej. [...] Agencja przekazała ukraińskim kolejarzom 105 **generatorów** prądu [12 (137) 2023, c. 2]; Do **incydentu** by nie doszło, gdyby młodzi Norwegowie zapoznali się z **wideo**; Polski ochotnik był tak oddany sprawie pokonania rosyjskiego **agresora** [12 (137) 2023, c. 3].

У часописі епізодично трапляються також цитати, тобто вирази, подані

безпосередньо з іноземної мови без змін у графічному та фонетичному оформленні. Вони виконують стилістичну функцію та підкреслюють ерудицію автора. Ми зафіксували лише один такий приклад: *W uroczystości uczestniczyła **chargé d'affaires** ambasady RP w Kijowie Agnieszka Górska* [1-2(138-139) 2024, с. 2]. „Chargé d'affaires” — французький термін на позначення дипломата, відповідального за підтримання дипломатичних відносин між двома державами та захист інтересів своєї країни на території іншої. «Словник польської мови PWN» визначає це поняття як «дипломатичного представника певної держави в іншій державі, акредитованого при міністрі закордонних справ».

Запозичення відіграють істотну роль у збагаченні лексичного фонду польської мови, до якого звертаються автори матеріалів, опублікованих у досліджуваному виданні. Найчастіше вони з'являються в контексті воєнної тематики, а також у публікаціях, присвячених соціально-культурним, політичним і релігійним питанням. Засвоєні запозичення та інтернаціоналізми виконують у статтях кілька важливих функцій: 1) точно номінують поняття й явища, для яких бракує питомих відповідників (напр., *dron*, *powerbank*, *freeriding*); 2) акцентують міжнародний характер обговорюваних проблем; 3) апелюють до традиції та підкреслюють культурну спадкоємність; 4) збагачують журналістський стиль, надаючи йому динаміки та сучасного звучання; 5) сприяють економії мовних засобів, оскільки часто є коротшими й зручнішими за відповідні польські еквіваленти.

Завдяки використанню таких одиниць тематика публікацій газети набуває універсального виміру, виходячи за межі локального контексту. У результаті читач отримує відчуття залученості до подій міжнародного значення. Водночас автори дотримуються поміркованості у вживанні іншомовної лексики, не порушуючи зрозумілості викладу. Запозичення органічно поєднуються з питомими мовними засобами, формуючи різноманітне та стилістично виважене лексичне тло текстів.

2.5. Граматична площина

Граматика становить основу кожної мовної структури, визначаючи правила, що регулюють нормативне використання мови. Це розділ мовознавства, який охоплює як морфологію, тобто будову слів, так і синтаксис — способи поєднання слів у речення. Синтаксис, будучи одним із ключових компонентів граматики, досліджує порядок і взаємовідношення між словами в реченні, що уможливорює формування зрозумілих, логічно вибудованих висловлювань.

Цей підрозділ присвячено аналізу лише окремих граматичних явищ, які впливають на специфіку газетного тексту. Зосереджуючись на синтаксичній площині, варто звернути увагу на різноманітність реченнєвих конструкцій та їхню роль у формуванні стилю й передаванні інформації.

Аналіз текстів, уміщених у досліджуваному часописі, показує, що в них домінують, з огляду на комунікативну мету висловлювання, розповідні речення, а з погляду будови — як прості, так і складні (різних типів). Перевага таких конструкцій у матеріалах цього видання зумовлена характером поданого змісту. Подібна структура є типовою для інформаційних і звітних текстів, у яких пріоритетними є чіткість, точність і можливість подання складних взаємозв'язків. Слід підкреслити, що в описуваному часописі речення — як прості, так і складні — часто є поширеними. Така будова дає змогу в межах одного речення подати значну кількість важливої інформації, що підвищує точність і деталізацію повідомлення.

Пропонуємо розглянути синтаксичні конструкції на прикладі статті **«Podole wschodnie – ojczyzna polskiego Edisona»** [4 (141) 2024, с. 5]

Уже в першому абзаці автор послуговується складнопідрядним реченням, яке складається з двох частин: головного речення — *O tym [...] czytelnicy „Słowa Polskiego” już wiedzą.*”, та підрядного додаткового, розташованого всередині висловлювання — *„że na terenach dzisiejszego obwodu winnickiego urodziło się dwóch polskich premierów – Ignacy Jan Paderewski i Walery Sławek”.* «Про це [...] читачі “Słowa Polskiego”». Така побудова дозволяє водночас окреслити тему та

встановити зв'язок із раніше поданою інформацією.

Серед інших типів підрядних речень у тексті зафіксовано:

1. Обставинні: *„Kiedy komunardzi ponieśli klęskę, udał się do Wiednia.”* – підрядне речення *„Kiedy komunardzi ponieśli klęskę”* виконує функцію обставини часу.
2. Підметове: *„Kto zdecydował się w 1891 roku wrócić do Francji, nie zerwał współpracy z Rosją.”* – підрядне речення *„Kto zdecydował się w 1891 roku wrócić do Francji”* виконує функцію підмета. *„Ci, którzy kształcili się w dziedzinie techniki lotniczej, mogli liczyć na stypendia ufundowane przez Drzewieckiego.”* – підрядне *„którzy kształcili się w dziedzinie techniki lotniczej”*.
3. Означальні: *„Drzewiecki fascynował się również aeronautyką, która była dziedziną jego zainteresowań.”* – підрядне речення *„która była dziedziną jego zainteresowań”* є означенням до іменника «аеронавтикою».

У наступних абзацах домінують прості розповідні речення (з одним присудком), які служать для представлення фактів з життя героя статті. Проте навіть у таких реченнях з'являються вставні конструкції та уточнення в дужках, що робить їх розгорнутими та багатими на деталі, наприклад:

„Stefan Drzewiecki przyszedł na świat 14 lipca/26 lipca 1844 roku w Kunce niedaleko Hajsynia (gubernia podolska, powiat hajsyński; na terenie dzisiejszej Ukrainy) w rodzinie ziemiańskiej herbu Nałęcz.[...] Na szczęście nie dla wszystkich uczelni była to przeszkoda w przyjęciu w poczet studentów. Tak oto młody Stefan podjął studia inżynieryjne w L'Ecole Centrale des Arts et Manufactures, (wyższej szkole przemysłowej)[...] W 1864 roku zdecydował się na powrót. W Paryżu dokończył studia z wyróżnieniem i tytułem inżyniera. Ale historia znów zaznaczyła się w jego życiu.”

У тексті трапляються також різні типи складносурядних речень, зокрема:

1. Єднальні: *„W szkole młodzieniec nie przykładął się zbytnio do nauki, wolał płatać psikusy nauczycielom.”* (безсполучникове поєднання); *„Tam zamieszkał przy ulicy Lindengasse 2 i całkowicie oddał się działalności wynalazczej”* (поєднане сполучник *i*).

2. Протиставні: „*Do Polski nigdy nie wrócił, ale wspierał polskich badaczy i instytucje*” – два речення поєднані сполучником «але». „*Towarzystwo Popierania w Polsce Badań Naukowych z Dziedziny Lotnictwa w Warszawie nazwano imieniem profesora Stefana Drzewieckiego, a Liga Obrony Powietrznej Państwa nadała mu godność Członka Honorowego.*”(речення поєднані сполучником «а»). У цих випадках сполучники „а”, „ale” виражають смисловий контраст між частинами висловлювання.
3. Наслідкові: : „*Dromograf w połączeniu z busolą pozwalał na automatyczne oznaczanie na mapie kursu płynącego statku, dzięki czemu nawigacja była znacznie ułatwiona*” (речення поєднані сполучником „dzięki czemu”).

Наведені приклади свідчать, що прості речення використовуються передусім для подання фактів із життя героя статті — Стефана Држевецького. Вони є зручним засобом безпосереднього інформування про дати, місця та події. Натомість складні речення дають змогу показати ширший контекст і взаємозв'язки між окремими елементами описуваних подій. За їх допомогою подаються деталі, умови, причинно-наслідкові зв'язки, а також уточнюються факти. Такі синтаксичні прийоми роблять текст різноманітнішим і ціліснішим, а читач отримує повніший образ описуваної ситуації.

Наступним важливим явищем, на яке ми звертаємо увагу, є дієприкметники та дієприслівники. Це неособові форми дієслова, які в реченні виконують функції прикметника або прислівника. Такі конструкції відіграють помітну роль у формуванні складніших синтаксичних структур і збагачують мовну експресію.

Не можна стверджувати, що конструкцій із дієприкметниками у часописі є дуже багато, однак у деяких текстах вони все ж трапляються. Найчастіше зафіксовано вживання дієприкметників – як активних, так і пасивних. Активні форми використовуються для характеристики осіб і предметів у процесі виконання дії, що ілюструють наведені нижче приклади.

Розглянемо такі приклади:

*Mimo trudnych warunków atmosferycznych – zamieci śnieżnej, a także **wyjących** syren alarmowych **ostrzegających** przed możliwymi rosyjskimi atakami rakietowymi w Centrum im. Juliusza Słowackiego odbył się koncert kolęd i pastorałek. [1-2 (138-139) 2024, c.1].*

У наведеному реченні вжито активні дієприкметники *wyjących* та *ostrzegających*, які стосуються іменника *syren alarmowych*. Дієприкметник *wyjących* (укр. «завиваючих») передає тривалість і безперервність звуку, тоді як форма *ostrzegających* (укр. «що попереджають») акцентує на функції сирен як засобу інформування про загрозу. Такі мовні засоби не лише динамізують опис, а й підсилюють емоційний вплив тексту, допомагаючи читачеві уявити реалії воєнного часу та усвідомити, що сигнали тривоги стали звичним елементом повсякденного життя українського суспільства.

*„W pierwszej kolejności otrzymała je młodzież z rodzin najbardziej **potrzebujących** pomocy, m.in. wielodzietnych.” [1-2 (138-139) 2024, s. 1].*

У цьому реченні дієприкметник *potrzebujących* («таких, що потребують») вказує на постійний і тривалий характер потреби згаданих родин у допомозі. Його використання підкреслює соціальну вразливість цієї групи та посилює експресивність висловлювання.

*Kości wstrząśnięto, ubrania wrzucono na jeden stos, inne na drugi, w poszukiwaniu cennych przedmiotów **znajdujących** się przy zwłokach Kości wstrząśnięto, ubrania wrzucono na jeden stos, inne na drugi, w poszukiwaniu cennych przedmiotów **znajdujących** się przy zwłokach [4(141) 2024, c. 1].*

Дієприкметник *znajdujących się* («що перебували», «які знаходилися») конкретизує місце розташування предметів і водночас дозволяє уникнути розгортання окремого підрядного означального речення.

Подібну функцію виконують активні дієприкметники й в інших прикладах:

*Z drugą żoną, Olimpią Michajłówną-Paszczenko, poetką i pisarką **tworzącą** w języku ukraińskim [12(137) 2023,c.6]; W stolicy Polski i jej okolicach działają co najmniej cztery ukraińskie ośrodki wolontariackie **zajmujące się** produkcją kamuflażu*

dla wojska i zbiórką pomocy humanitarnej na front [3(140) 2024, с. 1]; *Uchodźcy wewnętrzni na Ukrainie **szukający** schronienia przed działaniami wojennymi według Ruchu Czesno, organizacji pozarządowej **monitorującej** instytucje publiczne, osiedlają się głównie w Kijowie.[...] Informacji **dotyczącej** liczby osób wewnętrznie przesiedlonych nie podał jedynie Chersoń.*[1-2 (138-139) 2024, с. 13].

Пасивні дієприкметники, на відміну від активних, зосереджують увагу на результаті виконаної дії. Так, у прикладі: „***Nagrodzone** prace można podziwiać w okresie świątecznym na wystawie w pałacu Krzysztofory w Krakowie*”.[12(137) 2023, с. 10], форма *nagrodzone* («нагороджені») підкреслює підсумковий характер дії, не називаючи її виконавця, що відповідає нейтральному, інформаційному стилю викладу. Аналогічну функцію виконують дієприкметники *poświęconą* («присвячену»), *przekazywana* («яка передається») та *uświęcone* («освячене») у відповідних контекстах, де вони фіксують стан об’єкта після завершення певної дії та сприяють об’єктивізації повідомлення.

Дієприслівники недоконаного виду, попри те що в досліджуваних матеріалах зафіксовано кілька прикладів їх уживання, трапляються значно рідше. Наприклад, у реченні: „***Opierając się** na interdyscyplinarnym zbiorze badań z zakresu nauk społecznych, teoretyzujemy, że [...]*” [1-2 (138-139) 2024, с. 12], występuje imiesłów przysłówkowy współczesny „*opierając się*”, використано дієприслівник *opierając się* («спираючись»), який виконує функцію обставини способу дії. Ця форма інформує про те, яким чином автори доходять своїх теоретичних положень і висновків, указуючи на методологічну основу викладу. Завдяки такій конструкції спосіб здійснення основної дії подається стисло, без необхідності розгортання додаткового підрядного речення.

Подібну функцію дієприслівники виконують і в інших текстах, де вони слугують для лаконічного та точного окреслення супровідних обставин основної дії, зокрема способу досягнення результату або методу виконання певного завдання, наприклад:

*Są to Salomea Kudłyk z Liceum nr 10 im. Marii Magdaleny we Lwowie, która zajęła I miejsce, **zdobywając** 116 punktów [...]*[3(140), с. 2]; *Stację zbudowała*

relokowana na Zakarpacie firma z Charkowa, wykorzystując własne oryginalne rozwiązania technologiczne i designerskie [1-2 (138-139) 2024, с. 2].

Натомість дієприслівники dokonаного виду з'являються переважно в матеріалах, присвячених історичним подіям або описам постатей минулого, які вже не живуть. Приклади їх уживання є поодинокими й зазвичай мають формально-літературний характер. Це ілюструє наведений приклад:

*Projektował dużo i niemal wszystko, **począwszy** od świątyń i gmachów reprezentacyjnych, przez fabryki i kaplice grobowe po miejskie szalety* [1-2 (138-139) 2024, с. 2].

Таку обмежену кількість дієприслівників dokonаного виду можна пояснити їх формалізованим характером і менш природним звучанням у публіцистичних висловлюваннях. Вони зберігаються переважно в літературних та історико-біографічних текстах, що підтверджується й матеріалом проведеного аналізу. Сучасна польська мова загалом тяжіє до спрощення граматичних структур, що безпосередньо впливає на зменшення частотності таких конструкцій у пресі.

З огляду на це вважаємо, що автори часопису свідомо обмежують використання прислівникових дієприслівників, надаючи перевагу синтаксичним засобам, які забезпечують прозорість, логічну впорядкованість і легкість сприйняття тексту широким колом читачів.

Проведений аналіз вибраних граматичних явищ показує, що мовне оформлення текстів „Польського Слова” характеризується функціональною виваженістю та підпорядкованістю комунікативним завданням публіцистики. Граматичні засоби добираються з урахуванням потреб точного інформування, а синтаксична організація тексту сприяє чіткому структуруванню змісту та ефективному донесенню інформації до читача.

Висновки до Розділу 2

У розділі було детально розглянуто мовно-комунікаційні особливості польськомовних публіцистичних текстів(на матеріалах часопису „Польське

Слово”). Проведений аналіз дозволив охарактеризувати специфіку мови видання з урахуванням когнітивної, прагматично-стилістичної, лексичної та граматичної площин, а також окреслити роль цих текстів у збереженні й відтворенні ідентичності польської національної меншини в Україні.

На когнітивному рівні встановлено, що тематична структура публікацій відображає актуальний досвід полонійної спільноти, поєднуючи історичну пам'ять, культурні традиції та сучасні суспільно-політичні реалії, зокрема воєнний контекст. Війна суттєво вплинула на зміст і семантичні акценти текстів, однак не витіснила культурно-історичної тематики, що свідчить про прагнення редакції зберігати тематичну рівновагу.

Прагматично-стилістичний аналіз показав домінування нейтрального, інформативного стилю, зорієнтованого на ясність і доступність викладу. Заголовки та ліди виконують передусім інформативну функцію, тоді як у текстах, присвячених історичній пам'яті та війні, зростає роль персуазивних та інтегровальних мовних засобів, спрямованих на консолідацію читацької спільноти.

Лексична організація матеріалів характеризується перевагою нейтральної та термінологічної лексики, активним використанням власних назв і поміркованим залученням запозичень та інтернаціоналізмів, що забезпечує точність і достовірність повідомлень. Граматична структура текстів підпорядкована комунікативним завданням публіцистики: переважають розповідні прості та складні речення, які сприяють логічному й послідовному поданню інформації.

У цілому „Польське Слово” постає як репрезентативний приклад функціонування польської мови в умовах мовної меншини, відображаючи її динаміку, адаптивність і культуроінтеграційну роль.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило здійснити комплексний лінгвостилістичний аналіз польськомовної преси в Україні на матеріалі часопису „Польське Слово” та виявити специфіку функціонування польської мови в умовах українського мовного середовища. Отримані результати підтверджують гіпотезу про те, що мова полонійних медіа формується під впливом як загальнопольського стандарту, так і локальних комунікативних потреб та міжмовних впливів.

Теоретичні розвідки засвідчив, що преса як соціокультурний феномен виконує множинні функції – інформаційну, освітню, культуротворчу, інтеграційну та інші. Для польської національної меншини в Україні преса набуває особливого значення як інструмент збереження мовної та культурної ідентичності в умовах іншомовного оточення. Дослідження медіадискурсу показало, що пресовий дискурс є складною поліфонічною системою, яка поєднує різні жанри, стилі та комунікативні стратегії. Сучасна преса характеризується розмиванням жанрових меж, посиленням розмовних елементів та прагненням до персоналізації комунікації.

Аналіз мовної специфіки польськомовних видань в Україні в контексті теорії норми та інтерференції виявив типові відхилення від загальнопольського стандарту на різних рівнях мовної системи. Ці відхилення зумовлені впливом української та російської мов і проявляються передусім у флексії, синтаксисі, лексиці та мовленнєвому етикеті. Водночас дослідження засвідчують позитивну тенденцію до поступового наближення мови полонійної преси до загальнопольської норми завдяки редакторській роботі та співпраці з польськими інституціями.

Варто наголосити, що часопис „Польське Слово” постає як репрезентативний приклад полонійного медіадискурсу, у межах якого польська мова функціонує не лише як засіб передавання інформації, а й як важливий інструмент збереження національної та культурної ідентичності. Умови

тривалого мовного контакту з українським середовищем зумовлюють поєднання в мові видання загальнопольських нормативних рис з окремими особливостями, характерними для мовної практики польської національної меншини в Україні.

На когнітивному рівні встановлено широкий тематичний діапазон публікацій, що охоплює історію, культуру, релігію, суспільно-політичне життя та воєнну проблематику. Сучасний етап функціонування видання характеризується зміщенням тематичних акцентів у бік воєнної тематики за умови збереження культурно-історичного компонента, що свідчить про прагнення редакції адекватно реагувати на актуальні реалії та водночас підтримувати культурну спадщину полонійної спільноти.

Прагматично-стилістичний аналіз засвідчив домінування нейтрального інформаційного стилю, зорієнтованого на ясність і доступність викладу для широкого кола читачів. Заголовки та ліди виконують передусім інформативну функцію, характеризуються лаконічністю та конкретністю. У текстах, присвячених історичній пам'яті та воєнним подіям, зростає роль експресивних та персуазивних засобів, спрямованих на консолідацію читацької спільноти навколо спільних цінностей. Характерною особливістю є використання стратегії формування спільноти через займенники „my”, „nasz”, а також апеляція до історичних символів і традицій боротьби за незалежність.

На лексичному рівні виявлено перевагу нейтральної та фахової лексики, а також активне використання власних назв різних типів (антропонімів, топонімів, урбанонімів, гідронімів, хрематонімів), що забезпечує точність і конкретність повідомлень. Спеціалізована лексика охоплює термінологію з різних галузей — військової справи, релігії, географії, культури та суспільно-політичного життя. Запозичення й інтернаціоналізми застосовуються помірковано, виконуючи функцію точної номінації понять, підкреслення міжнародного характеру порушуваних проблем і стилістичного збагачення текстів.

Граматичний аналіз показав, що синтаксична організація текстів підпорядкована комунікативним завданням публіцистики. Переважають розповідні речення — як прості, так і складні різних типів, часто поширені, що

дозволяє в межах однієї конструкції подати значну кількість інформації. Використання дієприкметників та дієприслівників є обмеженим, що відповідає тенденції до спрощення граматичних структур у сучасній публіцистиці та сприяє кращому сприйняттю тексту читачами з різним рівнем мовної компетенції.

Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення. Вони доповнюють наукові знання про функціонування мов національних меншин, збагачують теоретичну базу медіалінгвістики та соціолінгвістики, можуть бути використані у викладанні відповідних дисциплін у закладах вищої освіти, а також слугувати основою для подальших досліджень польськомовного медіапростору в Україні.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в компаративному аналізі різних польськомовних видань в Україні, діяхронічному вивченні динаміки мовних змін у полонійній пресі, а також у поглибленому дослідженні міжмовної інтерференції на різних рівнях мовної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anusiewicz J. Lingwistyka kulturowa. Wrocław, 1995.
2. Bińczycka I. Wybrane zagadnienia pragmatyki językowej – ujęcie lingwoedukacyjne. *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Folia 31. Studia Logopaedica*. 2006. Nr 1. S. 76–87.
3. Breza E. Nazwy obiektów i instytucji związanych z nowoczesną cywilizacją (chrematonimy). W: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* / red. E. Rzetelska-Feleszko. Warszawa–Kraków, 1998.
4. Bugajski M. Język w komunikowaniu. Warszawa, 2007.
5. Bugajski M. Lingwistyka normatywna we współczesnym językoznawstwie polskim. W: *Norma językowa w polszczyźnie* / red. M. Bugajski. Zielona Góra, 1995.
6. Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H. Kultura języka polskiego: zagadnienia poprawności gramatycznej. Warszawa, 1971.
7. Encyklopedia wiedzy o prasie / red. J. Maślanka. Wrocław, 1976.
8. Furman J., Kaliszewski A., Wolny-Zmorzyński K. Gatunki dziennikarskie. Specyfika ich tworzenia i redagowania. Rzeszów, 2000.
9. Gałkowski A. Propozycje a rozstrzygnięcia terminologiczno-pojęciowe dotyczące chrematonimii. W: *W komunikacyjnej przestrzeni nazw własnych i pospolitych* / red. I. Łuc, M. Podgórek. Katowice, 2012.
10. Kajtoch W. Badanie aksjologicznego wymiaru języka prasy. W: *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie* / red. A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess. Kraków, 2018.
11. Kaleta Z. Teoria nazw własnych. W: *Polskie nazwy własne. Encyklopedia* / red. E. Rzetelska-Feleszko. Warszawa–Kraków, 1998.
12. Kita M. Dyskurs prasowy. W: *Style współczesnej polszczyzny* / red. E. Malinowska, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk. Kraków, 2013.
13. Kłosińska K. Istnienie i kształt normy po przełomie cyfrowym. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*. 2017. Z. LXXIII. S. 81–90.

14. Kołodziejek E. O roli uzusu w koncepcji normy polszczyzny początków XXI wieku. *Prace Językoznawcze*. 2023. XXV/3. S. 11–22.
15. Krawczuk A. Błędy leksykalne i leksykalno-stylistyczne w polszczyźnie Ukraińców. *Postscriptum Polonistyczne*. 2009. Nr 1(3). S. 167–183.
16. Krawczuk A. „Gazeta Polska Bukowiny” jako źródło do badań współczesnej polszczyzny pisanej na Ukrainie. *Acta Baltico-Slavica*. 2021. T. 45. S. 1–20.
17. Krawczuk A. Norma językowa w prasie polskojęzycznej na Ukrainie (wybrane aspekty). *Postscriptum Polonistyczne*. 2014. Nr 2(14). S. 325–354.
18. Krawczuk A. Odstępstwa od normy ogólnopolskiej w zakresie kategorii rodzaju w tekstach „Gazety Polskiej Bukowiny”. *Poradnik Językowy*. 2021. Nr 5. S. 7–22.
19. Krawczuk A. Swoistość form adresatywnych w prasie polskojęzycznej Ukrainy. *Poradnik Językowy*. 2022. Nr 10(3). S. 39–66.
20. Krčmová M. Stylová norma. W: *Nový encyklopedický slovník češtiny* / red. P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová. Praha, 2017.
21. Kudra B. Kreatywność leksykalna w dyskursie politycznym polskiej prasy. Łódź, 2001.
22. Kudra B. Rola aluzji leksykalnej w procesie tworzenia nowego słownictwa politycznego. W: *Współczesna leksyka* / red. K. Michalewski. Łódź, 2001.
23. Łuczyński E., Maćkiewicz J. Językoznawstwo ogólne. Gdańsk, 2000.
24. Markowski A. Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne. Warszawa, 2018.
25. Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN. Red. A. Markowski. Warszawa, 1999.
26. Puzynina J. Kultura języka. W: *Współczesny język polski* / red. J. Bartmiński. Lublin, 2001.
27. Sadowska A. Tytuły prasowe – ich budowa i funkcja. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica*. 2007. Nr 9. S. 401–413.
28. Sikora K. Polska grzeczność językowa – dawniej i dziś. *Studia Pigioniana*. 2023. Nr 6. S. 35–48.

29. Słownik wiedzy o mediach. Red. E. Chudziński. Warszawa–Bielsko-Biała, 2007.
30. Szober S. Słownik poprawnej polszczyzny. Warszawa, 1948.
31. Szymczak W. Polskojęzyczne media na Ukrainie. W: *Współczesne media* / red. I. Hofman, D. Kępa-Figura. T. 1. Lublin, 2009.
32. Witosz B. Tekst a/i dyskurs w polskiej tradycji badań. W: *Lingwistyka tekstu w Polsce i w Niemczech* / red. Z. Bilut-Homplewicz i in. Wrocław, 2009.
33. Wojtak M. Gatunki prasowe. Lublin, 2004.
34. Wojtak M. Głosy z teraźniejszości. O języku współczesnej polskiej prasy. Lublin, 2010.
35. Współczesny język polski. Red. J. Bartmiński. Lublin, 2001.
36. Wyrobisz A. Nazwy ulic, placów i dzielnic w miastach polskich. *Przegląd Historyczny*. 1999. T. 90. Nr 4. S. 511–523.
37. Zielińska M. Odstępstwa od normy fleksyjnej w polszczyźnie młodzieży zachodnioukraińskiej. *Bibliotekarz Podlaski*. 2023. LX/3. S. 261–273.
38. Żydek-Bednarczuk U. Dyskurs medialny. W: *Style współczesnej polszczyzny* / red. E. Malinowska, J. Nocoń, U. Żydek-Bednarczuk. Kraków, 2013.

Інтернет-джерела

39. Encyklopedia internetowa PWN. URL: <https://encyklopedia.pwn.pl> (dostęp: 27.02.2024).
40. Słownik języka polskiego PWN. URL: <https://sjp.pwn.pl> (dostęp: 10.06.2024).
41. Wielki słownik języka polskiego PAN. URL: <https://wsjp.pl> (dostęp: 10.06.2024).